

VORWISSENSCHAFTLICHE ARBEIT

**Novi medijski puti Gradišćanskih Hrvatov:
Hrvatske novine i novi glas na socijalni mriža**

Verfasser: Benjamin Ivan Kuzmits

Prüfungsgebiet: Sozialwissenschaftlicher Bereich und Wirtschaftswissenschaften

Klasse: 8.b ORG

Schuljahr: 2022/23

Betreuerin: MMMag.a Sabine Pawischitz

Eisenstadt/Željezno, 25. studenog 2024.

ABSTRACT

Diese vorwissenschaftliche Arbeit ist in burgenländischkroatischer Sprache verfasst und geht auf die Entwicklung der burgenländischkroatischen Medienwelt ein. Der Fokus liegt dabei auf den Zeitungen *Hrvatske novine* und *novi glas* und deren Angebot auf ihren jeweiligen *social media* Konten.

Das erste Kapitel liefert Informationen über die burgenländischkroatische Volksgruppe. Ein besonderer Schwerpunkt liegt dabei auf der Entstehung, Entwicklung und Finanzierung der burgenländischkroatischen Printmedien.

Das zweite und dritte Kapitel thematisieren das Wirken der Zeitungen *Hrvatske novine* und *novi glas*. Im Mittelpunkt stehen dabei die Themen, welche seit der Gründung der Zeitungen bearbeitet wurden.

Im vierten Kapitel geht es um die Entstehung des Internets und die Entwicklung von sozialen Medien als Informations- und Kommunikationsmittel.

Die letzten beiden Kapitel analysieren die Angebote auf den *social media* Konten der Zeitungen *Hrvatske novine* und *novi glas* im Detail.

Am Ende der Arbeit soll sich herausstellen, ob es wichtig ist, dass die burgenländischkroatische Minderheit auf den sozialen Medien vertreten ist.

Sadržaj

1	UVOD	3
2	GRADIŠĆANSKI HRVATI	4
2.1	Povijest Gradišćanskih Hrvatov	4
2.2	Pregled književnosti Gradišćanskih Hrvatov	6
3	RAZVITAK TAJEDNIKA <i>HRVATSKE NOVINE</i>	8
3.1	Osnovanje tajednika <i>Naše novine</i>	8
3.2	<i>Naše novine</i>	9
3.3	<i>Kršćanske hrvatske novine</i>	10
3.4	<i>Hrvatske novine</i> od 1922. do 1942. ljeta	Fehler! Textmarke nicht definiert.
3.5	<i>Naš tajednik</i>	11
3.6	<i>Hrvatske novine</i> od 1960. do 1984. ljeta	12
3.7	<i>Hrvatske novine</i> od 1984. ljeta	13
4	RAZVITAK ČASOPISA <i>NOVI GLAS</i>	15
4.1	Osnovanje i djelovanje časopisa <i>Glas</i>	15
4.2	Osnovanje i razvitak <i>novoga glasa</i>	16
4.3	<i>novi glas</i> od 2015. ljeta	17
	POČETNE STRANICE <i>HRVATSKIH NOVIN I NOVOGA GLASA</i>	19
5	RAZVITAK SOCIJALNIH MRIŽOV	20
6	PONUĐA <i>HRVATSKIH NOVIN</i> NA SOCIJALNI MRIŽA	22
6.1	<i>Hrvatske novine</i> na <i>Twitter-u</i> i <i>Facebook-u</i>	22
6.2	<i>Hrvatske novine</i> na <i>Instagram-u</i>	22
7	PONUĐA <i>NOVOGA GLASA</i> NA SOCIJALNI MRIŽA	24
7.1	<i>novi glas</i> na <i>Twitter-u</i> , <i>Facebook-u</i> i <i>YouTube-u</i>	24
7.2	<i>novi glas</i> na <i>Instagram-u</i>	25
8	SAŽETAK	27
	POPIS KRATIC	28
	POPIS KIPOV	29
	POPIS LITERATURE	30
	PRIVISAK	32
	Intervju s glavnim urednikom <i>Hrvatskih novin</i> Petrom Tyranom	32
	Intervju s glavnim urednikom <i>novoga glasa</i> Konstantinom Vlašićem	35
	Anketa ispunjena od Dijane Jurković	38
	Grafički prikaz socijalnih mriž <i>novoga glasa</i> iz 2022. ljeta	40

1 Uvod

Skoro 500 ljet živu Gradišćanski Hrvati na području današnje Austrije, Ugarske, Slovačke i Češke. Stoljeća dugo su si obdržali svoj jezik i kulturu. U razvitku Gradišćanskih Hrvatov igraju vjera i književnost važnu ulogu. One su nositeljice narodne samosvisti i identiteta Gradišćanskih Hrvatov.

Duhovna literatura je bila prva književnost Gradišćanskih Hrvatov. Klimpuška knjiga u ljetu 1564. je bila prvi rukopisni dokument. Ovoj su slijedili mnogi molitveniki, pjesmarice, evandjelja i katekizmi. Prva svitska literatura se je onda pojavila s kalendari u 19. stoljeću.

1909. ljeta došlo je do revolucije naše književnosti. Pojavio se je prvi tajednik, imenom *Naše novine*. Prik 100 ljet još svenek izlazu ove novine, ali u medjuvrimeu se je čuda imenski, formatno i sadržajno preminjilo. Danas je poznat ov prvi tajednik pod imenom *Hrvatske novine*. Nastale su pravi stup naše manjine, bez kih bi nam falile važne informacije na području našega gradišćanskoga naroda. One su bile inovacija, motivacija i pretkip za sve druge novine Gradišćanskih Hrvatov.

1957. ljeta se je osnovao *Glas*, ča je bio karakterističan glas buduće gradišćanskohrvatske inteligencije, prvi časopis Hrvatskoga akademskoga kluba u Beču. Zbog različnih uzrokov su jur po šest ljeti prestali izdavanjem. Čežnja za vlašćim časopisom je ali dalje postojala i tako je oživila 1969. ljeta, kada je mlada generacija gradišćanskohrvatskih akademičarov opet na noge postavila vlašće novine. Tako još svenek izlazi časopis *novi glas*. On je dokaz za jedne znanstvene, društvenokritične, za veliki svit otvorene novine.

U današnjem modernom svitu ali već nije dovoljno, da se samo izdaju novine u tiskanom obliku. Tiskana rič se polako zaminja na digitalan oblik. Digitalne platforme kot *Twitter*, *Facebook*, *Instagram*, *TikTok* i *YouTube* nastanu sve važnije u našem životu. Već se ne piše komentar za jedan članak, nego za jedan video na *YouTube-u*. Već se ne čitaju štorice u novina, nego se gledaju šalni *TikTok*-i. Aktualne informacije se moru friže najti u *Facebook*, *Instagram* ili *Twitter* objavi, nego u televiziji ili na radiju.

Čuda se minja dan za danom. *Hrvatske novine* i *novi glas* već ne moru obajti ove promjene. Obadvi pokusu na svoj način pojti po novi medijski puti u budućnosti.

2 Gradišćanski Hrvati

2.1 Povijest Gradišćanskih Hrvatov

Uzroci naseljenja Hrvatov iz Hrvatske, Slavonije i sjeverne Bosne u centralnu Europu su različni. Napredovanje turske vojske na Balkanskom prostoru, napravilo je život stanovnikov na ovom području pogibelnim i nemogućim. Uzato su bolesti, prirodne neprilike i boji između vlastelinov prouzrokovali propast stanovništva u zapadnoj Ugarskoj, istočnoj Austriji i Dolnjoj Austriji. U ovi krajina došlo je do manjkanja djelatne snage.¹ Plemići, ki su imali imanje u ugroženom Balkanskom prostoru, vidili su rješenje u organiziranom iseljivanju ondašnjega stanovništva.² Naselili su Hrvate uglavnom u sela na području današnje Češke, Slovačke, Austrije i Ugarske.³

„Seljenje je duralo preko cijelog 16. st. u nekoliko slapi i bilo odvisno od bojnih pohodov Turkov na utvrde i pokrajine.“⁴

Za vrime preseljenja Hrvatov je bila reformacija. Ona je prouzrokovala značajne nutarnje promjene u rimsko-katoličanskoj crkvi i oslabila svemoć Crkve. Ali Hrvati ostali su vjerni katoličanskoj crkvi, jer su vidili u njoj svoju duhovnu domovinu.⁵

Poslije doseljenja su bili Hrvati oslobođeni od poreza i dać na nekoliko ljet, da bi si mogli ostvariti svoj skromni seoski život. Polako se je razvio seoski socijalni red, kade je na čelu stao dušobrižnik, kot duhovni peljač. On je bio važan obdržavatelj i čuvar hrvatskoga jezika i kulture. Njega su slijedili seoski bilježnik, učitelj, seljaki i obrtniki.⁶

Razvitak hrvatskoga jezika i kulture, sve do oslobodjenja kmetstva, je bio ograničen na selo. Stoprv od industrijalizacije, sredinom 19. st., počeli su se neki hrvatski doseljeniki preseliti u varoše.⁷ Životni prostor naseljenih Hrvatov je bio otvoren, jer sela, ka su Hrvati naselili, nisu ležala jedno uz drugo.⁸ Podložnost gospodarom i velike daljine između hrvatskih sel, onemogućili su skupni jezični i kulturni razvitak po naseljenju. Ako su doseljeni Hrvati bili u manjini u jednom selu, u kom nije bilo osigurano dušobrižništvo na hrvatskom jeziku, su se polako asimilirali. Samo sela s hrvatskom većinom u Jurskoj biskupiji su mogla obdržati svoj hrvatski jezik.⁹

¹ p. (BACALJA, i dr., 2019) str. 9

² p. (BENCSICS, i dr., 2018) str. 74f.

³ p. (BENCSICS, i dr., 2018) str. 78 – 83

⁴ p. (BACALJA, i dr., 2019) str. 10

⁵ p. (BENCSICS, i dr., 2018) str. 96

⁶ p. (BACALJA, i dr., 2019) str. 14

⁷ p. (BACALJA, i dr., 2019) str. 14f.

⁸ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 15

⁹ p. (BACALJA, i dr., 2019) str. 13ff.

Od druge polovice 19. st. su novi ugarski školski zakoni onemogućili podučavanje na hrvatskom jeziku. Ta odluka je počela goniti asimilaciju u hrvatski seli zapadne Ugarske.¹⁰

Po Prvom svitskom boju raspala se je Austro-Ugarska Monarhija.¹¹ Pri mirovni ugovori u Saint Germain-u i Trianon-u dobila je Austrija veliki dio zapadnougarskoga prostora od Ugarske. Iz ovoga prostora osnovala se je 1921. ljeta najmladja savezna zemlja Austrije, Gradišće. Istovrimeno se je stvorila nova država Čehoslovačka. Ovako su novo određene granice podilili Hrvate na tri države.¹² 1922/23. ljeta stvorilo se je ime Gradišćanski Hrvati, pokidob je najveći dio naseljenoga hrvatskoga naroda živio u Austriji.¹³

Med dvimi boji su si Gradišćanski Hrvati morali najti mjesto u novoosnovani država. U ovo vrime je i Beč nastao novi centar Gradišćanskih Hrvatov u Austriji.¹⁴ Osnovala su se različna društva za interese i čuvanje narodne svisti Gradišćanskih Hrvatov.¹⁵ Priključak Austrije k Nimškoj i početak Drugoga svitskoga boja su prekinuli ovu prvu dob razvitka Gradišćanskih Hrvatov. Nationalsocijalistička vlada je prepričila npr. hrvatski jezik u škola, upeljala nimške čuvarnice u gradišćanskohrvatski seli i kaštigala svakoga, ki se je suprotstavio ovim odredbama. Cilj je bio, uničenje jezika, ča se nije ugodalo.¹⁶

Značajne političke promjene po Drugom svitskom boju su uticale na cijeli gradišćanskohrvatski narod. Željezni zastor podilio je Europu, kade su u istočni blok pripadale Ugarska i Čehoslovačka. 1955. ljeta nastane Austrija neodvisna i neutralna država. U članu 7 Državnoga ugovora definirana su prava Gradišćanskih Hrvatov i Koruških Slovencev. Proces ostvarenja ovih prav je ali polak i do sada nezavršen.¹⁷ 1989. ljeta spao je željezni zastor, a s tim se je opet omogućio skupni razvitak svih Gradišćanskih Hrvatov. Pristup Austrije (1995.), Ugarske (2004.) i Slovačke (2004.) u EU gonio je ov skupni razvitak.¹⁸

¹⁰ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 19

¹¹ p. (BENCISCS, i dr., 2018) str. 201

¹² p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 19

¹³ p. (BENČIĆ, 1998) str. 5

¹⁴ p. (BACALJA, i dr., 2019) str. 17

¹⁵ p. (BENCISCS, i dr., 2018) str. 218f.

¹⁶ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 19

¹⁷ p. (BENCISCS, i dr., 2018) str. 251 – 261

¹⁸ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 20

2.2 Pregled književnosti Gradišćanskih Hrvatov

Gradišćanskohrvatska književnost se mora gledati kot manjinska književnost. Ona se ne ubraja u ugarsku niti u austrijsku, nego u hrvatsku književnost.¹⁹ Jezik i književnost susjedskih narodov je imao, i još svenek ima, velik uticaj na gradišćanskohrvatsku književnost.²⁰ Glavna zadaća je obdržanje narodne samosvisti i kulture.²¹

Prvi gradišćanskohrvatski književni dokumenat je zapis u klimpuškom latinskom misalu iz 1564. ljeta. U ovu knjigu je jedan doseljeni hrvatski farnik napisao ćirilicom *Otče naš* i jačku *Kristuš je gore ustal*.²² 1611. ljeta se pojavi knjiga *DVSEVNE PESZNE (Duševne pjesme nap. aut.)* Grgura Mekinića. Duševne pjesme su prve tiskane gradišćanskohrvatske knjige, ke su se izdale na području današnjega Gradišća.²³

Od 1611. ljeta do sredine 19. st. se je samo vjerska literatura razvijala na gradišćansko-hrvatskom jeziku. Zbog toga su molitveniki, katekizmi, evandjelja, a kašnje i legende svecev bili glavno štivo gradišćanskohrvatskoga naroda.²⁴

Prva svitska literatura se počinje pojavom prvoga kalendara imenom *Nóvi Horvaczki Kalendar*. Prvi dio kalendara sadržava informacijske prinose, kot podatke za dojuče sajme i terminski kalendar, a drugi dio zabavne prinose, kot pjesmice i povidajke. Kalendarska tradicija se je obdržala do današnjega dana.²⁵

Kalendarom se počne prozno i pjesničko djelovanje Gradišćanskih Hrvatov.²⁶ U *Kalendaru Svete Familije* je Mate Meršić Miloradić, naš najveći pjesnik, objelodanio svoje prve pjesmice.²⁷ Miloradić je bio duhovnik u Hrvatskoj Kemlji, urednik tajednika *Naših novin*, jezikoslovac i napisao je mnoge gradišćanskohrvatske pjesme. Svojom *Slovnícom hervatskoga jezika za selske škole* imao je velik uticaj na razvitak gradišćanskohrvatskoga jezika. Zbog svojega neprestanoga djelovanja na literarnom polju nastao je pretkip za mnoge gradišćanskohrvatske pjesnike u 20. st..²⁸ Med važne suvrimene gradišćanskohrvatske pjesnike broju Ignac Horvat, Augustin Franjo Blazović, Jurica Čenar, Ana Šoretić, Doroteja Zeichmann Lipković i drugi.²⁹

¹⁹ p. (BENČIĆ, 1998) str. 9f.

²⁰ p. (GRANDITS, 2022)

²¹ p. (BENČIĆ, 1998) str. 9f.

²² p. (BACALJA, i dr., 2019) str. 21f.

²³ p. (BENČIĆ, 1998) str. 27f.

²⁴ p. (BACALJA, i dr., 2019) str. 32

²⁵ p. (BACALJA, i dr., 2019) str. 115

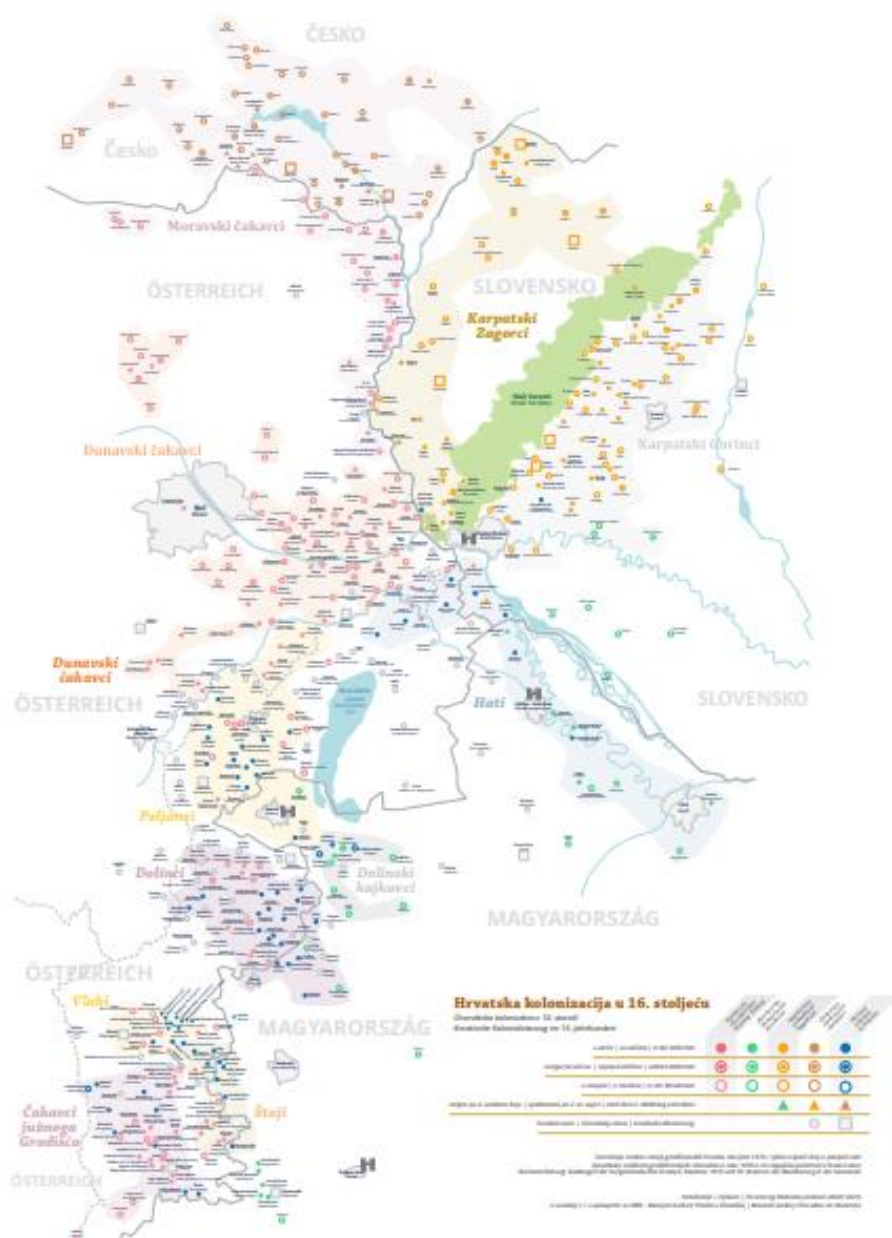
²⁶ p. (BACALJA, i dr., 2019) str. 112f.

²⁷ p. (BENČIĆ, 2017.) str. 111ff.

²⁸ p. (BENCSICS, i dr., 2018) str. 180

²⁹ p. (BENČIĆ, 2000) str. 347f.

1910. Ijeta se izdaje prvi tajednik Gradišćanskih Hrvatov *Naše novine*. One značu početak gradišćansko-hrvatskoga novinarstva. U toku 20. i 21. st. su se osnovali mnogi gradišćansko-hrvatski tajednici i časopisi s različnim usmirenjem. Med najvažnije još postojeće novine slišu tajednik *Hrvatske novine*, ke izdaje Hrvatsko štamparsko društvo, časopis *novi glas*, koga izdaje Hrvatski akademski klub u Beču i crikveni tajednik *Glasnik*, koga izdaje biškupija Željezno.³⁰

slika 1: Naselja Gradišćanskih Hrvatov iz 16. st. s današnjimi granicama
 JANKOVIĆ Radoslav, Hrvatska kolonizacija u 16. stoljeću – 2021.

³⁰ p. (BACALJA, i dr., 2019) str. 110f.

3 Razvitak tajednika *Hrvatske novine*

3.1 Osnovanje tajednika *Naše novine*

Prvu ideju za vlašće novine na gradišćanskohrvatskom jeziku je imao Martin Mersich st.. Velikoborištovski farnik je osnovao u svojoj fari čitaonicu. U ovoj su mogli stanovnici čitati različne novine i časopise, ki su pretežno bili na nimškom i ugarskom jeziku. Seosko stanovništvo ali nije vladalo nimškim i ugarskim jezikom na tako visokoj jezičnoj razini, ka bi bila potribna za razumivanje različnih sadržajev. Zato je morao biti učitelj ili farnik nazočan kod čitanja, da objasni štiteljem nerazumljive sadržaje. Tako je izvidio Martin Mersich st., da su potribne jedne novine, ke su za svakoga ovde, pišu se na gradišćanskohrvatskom jeziku i ke bez tumačenja svaki razumi.³¹

Početo od 1909. ljeta se je Martin Mersich st. zalagao za svoju ideju. Pismeno i usmeno pokušio je osvidočiti gradišćanskohrvatske intelektualce o vlašći novina. Na svoju inicijativu je organizirao dvi osnivačke sjednice. Na prvoj sjednici u augustu 1909. ljeta su bili nazočni duhovniki, juristi, uredniki nekih ugarskih novin i druge gradišćanskohrvatske ličnosti onoga vrimenta. Sudioniki su bili isključivo iz šopronske i mošonske županije. Gradišćanskohrvatska inteligencija iz željezanske županije nije bila pozvana, jer nisu pripadali jurskoj biskupiji i zato nije postojala stalna veza s njimi.³² O ovoj sjednici piše Martin Mersich ml.:

„Svi nazočni priznaju veliku potriboću izdanja jednih hrvatskih novin. Petresaju financijalno pitanje novin: Kako će biti moguće izdati i obdržati hrvatski list glede na mali broj našega hrvatskoga naroda?“³³

Uglavnom se je o ovom pitanju raspravljalo. Konačno se je ujedinalo za nakladu prvoga broja od 4000 egzemplarov, kot za reklamu novin, na jedan smir, koga ćedu novine slijediti i na tematska područja, ke ćedu novine obdjelati. Prvi glavni urednik je nastao dr. Štefan Pinezić.³⁴

Na drugoj sjednici, u novembru 1909. ljeta, su se dogovorili, da će ime novin biti *Naše novine* i da će prvi broj novin izlaziti jur koncem decembra. Dodatno će se poslati prije izlaska novin jedan letak na sve gradišćanskohrvatske intelektualce u kom se prosi za moralno i financijelno podupiranje i za širenje novin.³⁵

³¹ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 41

³² p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 42

³³ p. (MERŠIĆ, 1985) str. 76

³⁴ p. (MERŠIĆ, 1985) str. 76

³⁵ p. (MERŠIĆ, 1985) str. 77

3.2 Naše novine

Po dogovoru s biskupskom tiskarom u Juri pojavio se je prvi broj *Naših novin* 1. januara 1910. ljeta.³⁶ Od onda su se do 1922. ljeta svaku subotu objavile.³⁷ Samo za vrime komunističke vlade u Ugarskoj prekinulo se je redovito izdavanje *Naših novin*. Obično su novine imale opseg od četiri do osam stranic, ali sve je odvisilo od tehničkih mogućnosti i političke situacije.³⁸

Naše novine su bile svitske novine s kršćanskim karakterom. Cilj je bio obdržanje hrvatskoga naroda Bogu i domovini i podignuti narod u kulturi i gospodarstvu.³⁹ Zato su se članci bavili vjerom, crkvom, politikom, gospodarstvom, školstvom i aktualnim događajima u svitu i domovini. Pokidob da su tri od četiri urednika bili gospodini, su članci bili dosta konzervativni. Pjesmice i povijeske su bile, uz informativne članke, čvrsto zastupane u novinama. Rubrika *Glasi*, se je bavila kratkim internacionalnim i regionalnim vijestima. Kipići su se rijetko našli u novinama, jer su stroški za tiskanje kipićeve bili dost visoki.⁴⁰

Štitelji *Naših novin* su bili Hrvati u Zapadnoj Ugarskoj. Veliki dio nije imao višu školsku izobrazbu, a pred izlaskom *Naših novin* su im glavna štiva bili kalendari, pjesmarice i molitvenici. Novine na vlašćem jeziku su bile ča potpuno novoga i inovativnoga. Izdavanje *Naših novin* je za Gradišćanske Hrvate igralo važnu ulogu u osnivanju narodne samosvisti.⁴¹

Financiranje *Naših novin* je odvisilo od broja pretplatnika. *Naše novine* nikada nisu imale financijske poteškoće, jer su urednici i suradnici besplatno sastavljali novine i bilo je dosta pretplatnika. Kada je Martin Mersich st. vidio, da veliki dio pretplate požrkuje tiskara, papir i pošta, pokušio je utemeljiti vlašće štamparsko društvo. Ali ovo mu se nije ugodalo.⁴²

1921. ljeta se priključi veliki dio Zapadne Ugarske k Austriji i nastane Gradišće. Ondašnja Austrijska savezna vlada nije imala dobre veze s Ugarskom. Zbog toga savezna vlada pokuši prepričiti *Naše novine*, ke se uređuju i tiskaju u Juri, ali izlazu u Gradišću. Manjkanje papira u štampi i zgubitak velikoga dijela financijskih sredstava kroz carinu prouzrokuje u marcu 1922. ljeta posljednje izdanje *Naših novin*.⁴³

³⁶ p. (MERŠIĆ, 1985) str. 76f.

³⁷ p. (BENČIĆ, 1985) str. 72

³⁸ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 48f.

³⁹ p. (MERŠIĆ, 1985) str. 75f.

⁴⁰ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 51 – 55

⁴¹ p. (VRANJEŠ-ŠOLJAN, 1985) str. 3 – 6

⁴² p. (MERŠIĆ, 1985) str. 78f.

⁴³ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 49f.

3.3 *Kršćanske hrvatske novine*

1921. ljeta utemeljilo se je Gradišće, nova savezna zemlja Austrije, iz velikoga dijela Zapadne Ugarske. U ono vreme je vladala velika nesigurnost između hrvatskih intelektualcev, jer nije postojalo skupno kulturno društvo ili skupna politička stranka. Gradišćanski Hrvati ovako nisu bili vidljivi za većinu stanovnikov u Austriji. Martin Mersich st. pokušio je ovo preinčiti s osnovanjem Kršćansko-socijalne stranke. Ona je zastupala političke interese svih Gradišćanskih Hrvatov. Za širenje političkih pogledov ove stranke i za umirenje nesigurnosti su se osnovale *Kršćanske hrvatske novine*. One su bile jedne od prvih hrvatskih novin, ke su se tiskale u Austriji, naime u glavnom gradu Beču. Prvi politički tajednik Gradišćanskih Hrvatov je izlazio od 3. junija 1922. ljeta. Glavni ideološki protivnik su bile novine *Naš glas*, ke je izdavala i financirala socijaldemokratska stranka. Ov financijski temelj je falio *Kršćanskim hrvatskim novinam*. Zbog toga su po samo četiri broji, 24. junija 1922. ljeta, prestale izlaziti. kot Lovre Karall, Mate Feržin i Rudolf Klaudus.⁴⁴ Novine su se tiskale u Beču. Naklada *Hrvatskih novin* je iznašala 4000 egzemplarov, a za vreme nacionalsocijalizma dostignula je 6000. Poslale su se na sve pretplatnike u Austriji i Ugarskoj. Pojedine novine su došle i u SAD, Kanadu i ondašnju Jugoslaviju. Pojavile su se obično u formatu A3, na četiri strani. Mjesto izdavanja je najprvo bio Beč, dokle se je ured 1929. ljeta premjestio u Kiselu Vodu, a jedno ljetu kašnje u Željezno, kade je ostalo sve do 1939. ljeta. Od 1939. ljeta izlazu *Hrvatske novine* opet u Beču.⁴⁵

Značajni cilji *Hrvatskih novin* su bili: obdržanje gradišćanskohrvatske kulture, podučavanje štiteljev u različni područji i informiranje štiteljev o domaći i medjunarodni dogodjaji. Zaključilo se je, da ćedu *Hrvatske novine* biti političko neodvisne. Ovoga uvjeta se ali nije držalo, jer u prvom ljetu izdavanja su novine nastale glavno sredstvo reklame za Hrvatsku stranku.⁴⁶

⁴⁴ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 60

⁴⁵ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 60f.

⁴⁶ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 60f.

Hrvatske novine preuzele su čuda temov od *Naših novin* kot su to vjera i crikva. Ali i nove teme kot manjinska politika, osnivanje gradišćanskohrvatskih društava i kulturne novosti su se u novina obdjelale. Članci u medbojnom vrimenu su se intenzivno bavili gospodarstvom i školstvom. Zabavni članci su bili redovito zastupani u novina. U rubriki *Podlistak* su se nalazili romani poznatih hrvatskih i gradišćanskohrvatskih piscev u nastavki. *Politički pregled*, *Domaći glasi* i *Gospodarstvo* su samo izabrana poglavlja, ka se do danas moru najti u nekoj vrsti u novina. *Kritični kut* je isto bio poseban. Od 1938. do 1945. ljeta postojala je oštra cenzura svih medijev pod nacionalsocijalističkom vladom, tako i *Hrvatskih novin*. Zato izlazi posljednji broj novin 4. aprila 1942. ljeta.⁴⁷

3.4 Naš tajednik

Od zadnjega izdanja *Hrvatskih novin* do konca Drugoga svitskoga boja prekinula se je novinarska tradicija Gradišćanskih Hrvatov. U ovom vrimenu nisu izlazile ni jedne gradišćanskohrvatske novine.⁴⁸

Poslije Drugoga svitskoga boja pokusili su najprvo pojedinci opskrbljavati Gradišćanske Hrvate svitskimi i regionalnimi visti (npr. Rudolf Klaudus – *Naše selo*). 1947. ljeta se je osnovalo Hrvatsko nakladno društvo. Glavna smisao društva je bila izdavati jedan gradišćanskohrvatski tajednik i opskrbljavati narod s kalendari, časopisi i knjigami.⁴⁹ Početkom je HKD financijski podupirao HND i tim imao velik uticaj na publikacije.⁵⁰

Ovako je izlazio prvi broj *Našega tajednika* 31. maja 1947. ljeta. Tiskale i uređivale su se novine u Beču, u formatu A3, a čuda stvari se je preuzelo od prethodnikov.⁵¹ Sadržajno je *Naš tajednik* sličan *Hrvatskim novinam*. Pjesmice i romani su bili redovito zastupani. Sadržajno težišće *Našega tajednika* je nastala manjinska politika. Uzrok zato je bio državni ugovor. O događaji u HKD-u i o jačanju gradišćanskohrvatskoga jezičnoga zviranjka se je isto mnogo izvješćavalo. Isto tako su se pojavila nova područja u *Našem tajedniku*, kot *Šport*, *Jezični kut* i *Znate li*. Ova područja su komentarom na početnoj strani brojila med glavne inovacije ovoga vrimena.⁵²

1960. ljeta dojde do velikih promjenov pri HND-u. Društvo se temeljno preuredi i poslije preminji svoje ime na Hrvatsko štamparsko društvo, kratko HŠtD. Ovo je razlog, da zadnji broj *Našega tajednika* izlazi 25. junija 1960. ljeta.⁵³

⁴⁷ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 62 – 68

⁴⁸ p. (BENČIĆ, 1985.) str. 89 – 100

⁴⁹ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 69

⁵⁰ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 73

⁵¹ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 69f.

⁵² p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 72 – 75

⁵³ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 70

3.5 *Hrvatske novine od 1960. do 1984. ljeta*

Od 2. julija 1960. ljeta izlazu novine ponovo pod imenom *Hrvatske novine*. Vratio se je i podnaslov *Sloga je moć* na početnu stranicu. Preuzeli su najprije format i opseg svojega prethodnika. 1967. ljeta počele su se tiskati novine u obliku A4, da *Hrvatske novine* imaju već oblik jednih novin, a ne jednoga plakata. Mjesto tiskanja novin se je već puta preminjilo. Po Beču, Željeznu i Gornjoj Pulji su se novine 1974. ljeta po prvi put tiskale u Matrštofu, u tiskari Wograndl. U ovoj tiskari se do danas još tiskaju.

Financirale su se *Hrvatske novine* kroz 3500 pretplatnikov. Pretplata novin se je morala već puta povišiti. Zgubitak novin je ipak iznašao 4000 šilingov na tajedan. 1975. ljeta je subvencija od 40 000 šilingov spasila *Hrvatske novine* od nestanja.⁵⁴

U ovo vrime se preminji društvena struktura u Gradišću. Broj seljakov se smanjuje, a broj djelačev nastane sve veći. Zato se je morao i sadržaj novin predjelati.⁵⁵ Članki, ki se bavu seljačtvom ili gospodarstvom se od ovoga vrimena ne pojavu. Težišće novin leži na kulturni dogodjaji. Novost u *Hrvatski novina* je, da se svi poslani članki objavu. Glavne teme Hrvatskih novin su manjinska politika, konkretno član 7 Državnoga ugovora, i u ovom popišena manjinska prava. Literatura ostaje važan dio novin, a intervjui se pojavu po prvi put.

Rubrikom *Za naše ...* pokušile su *Hrvatske novine* pridobiti pažnju jednoga posebnoga dijela štiteljstva. Naslov i teme ovoga područja su se tajedno minjale (*Za naše male, Za naše školare, Za naše seljake, Za naše majke ...*)⁵⁶ Osebujnu pažnju su novine posvetile dicitu i mladini, najprvo prilogom *Hrvatske novine za dicitu*, a kašnje s vlašćimi novinami *Radost*.⁵⁷ Za mladinu se je osnovala rubrika *Ljudi*, ka se je bavila s doživljaji gradišćanskohrvatske mladine. Obadvije ideje su se ali za neko vrime zanemarile i prepustile.⁵⁸

⁵⁴ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 76f.

⁵⁵ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 77

⁵⁶ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 82f.

⁵⁷ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 77

⁵⁸ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 83

3.6 Hrvatske novine od 1984. ljeta

Velik uticaj na razvitak *Hrvatskih novin* ima Petar Tyran. Od 1984. ljeta je on glavni urednik. Pokrenuo je mnoge promjene, ke su peljale današnjoj ponudi i stilu *Hrvatskih novin*. Nije mu nikada bilo naporno se voziti po hrvatski seli, od jedne priredbe do druge, u četverokutu Brno-Bratislava-Zagreb-Gradišće.⁵⁹ Ovako i krez njega su se ojačale veze unutar gradišćansko-hrvatske manjine po padu željeznoga zastora.

Novo razdoblje u povijesti *Hrvatskih novin* stoji u znaku napretka u tehnologiji.⁶⁰ Članki za novine se već ne pišu na pisaćem stroju, nego na kompjutoru. Ovo znatno olakša djelo uredjivanja novin, jer se gotovi prinosi samo moraju zapisati u jedan dokumenat, ki sadržava aktualni oblik *Hrvatskih novin*.⁶¹

1997. ljeta dostale su novine svoj karakterističan oblik.⁶² Pokušali su napraviti atraktivne novine za sve starosne sloje, da bi već ljudi dostalo volju za čitanje člankov. 1997. ljeta su se *Hrvatske novine* po prvi put pojavile u farba i na sjajnom papiru. Promjena je bila potribna, jer se je broj kipićeu u novina povišio, a uredništvo je kanilo obdržati dobar kvalitet. U medjuvrimenu su se novine još jednoč preobrazile, a to 2022. ljeta, kade se je opet sve moderniziralo.⁶³

Sadržaj *Hrvatskih novin* se je pod Petrom Tyranom proširio na sva područja svakidašnjega života. Članki se bavu npr. internacionalnom i regionalnom politikom, priredbami i događaji u hrvatski seli, kulturni događaji, životnim stilom, povjesnimi događaji, literaturom, jezičnim razvitkom i športskimi zbivanji u Gradišću, Austriji i po cijelom svitu. Izvješćava se o jednoj temi svenek iz gledišća Gradišćanskih Hrvatov.⁶⁴

Povećale su se i stalne rubrike u novina. Za dicu je posebna rubrika *Hrvatske novinice*, u kojoj se moru najti poučni članki, povidajke, pjesmice, kot i ganjke za najmladje štitelje. A najbolje fotografije tajedna moremo najti na sredini novin u takozvanoj *Duplerici*.

Mnogobrojni komentari od uredništva *Hrvatskih novin*, kot *Moje mišljenje*, *kkkomentar i komentar na završetak*, daju štiteljem premišljavati o jednoj važnoj temi. U rubriki *Pišu nam* moru štitelji svoje mišljenje na neku temu izraziti. Posebna novost u *Hrvatski novina* je područje *Sluša se literatura*. Ovde je jedna pjesmica gradišćanskohrvatskoga autora spojena s QR-kodom. Ako se ovo uskenira mobitelom, onda se more i poslušati pjesmicu.⁶⁵

⁵⁹ p. (TYRAN, 2023)

⁶⁰ p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 84

⁶¹ p. (TYRAN, 2023)

⁶² p. (BERLAKOVIĆ, 2011) str. 85

⁶³ p. (TYRAN, 2023)

⁶⁴ p. (TYRAN, 2023)

⁶⁵ p. (TYRAN, 2023)

Zbog porasta temov, s kimi se bavu *Hrvatske novine*, su se i stranice pomnožile. Standardni opseg, osam stranic na tajedan, se je u manji koraki povećao na 40 stranic. Uzrok za povećanje je i to, da se glavni urednik i njegovi suradnici već vozu od priredbe do priredbe po hrvatski seli i tim moru već izvješćavati o događajima. U zadnje vrime se je ali opseg novin iz tehničkih uzrokov smanjio svaki tajedan na 26 do 32 stranic.⁶⁶

Upeljanje i širenje interneta, kot novi informacijski medij, prouzrokovalo je želju vlašće webstranice. Tako se je pred 25 ljeti ostvarila hrvatska i nimška webstranica *Hrvatskih novin*, www.hrvatskenovine.at. Na ovoj se objavljuje velik broj napravljenih fotografijov različnih priredbov i skoro svi članki u originalnoj dužini, kot se moru najti u tiskanom izdanju. Zbog manjkanja financijskih sredstav se nimška verzija webstranice već ne pojavi.⁶⁷

U zadnji deseti ljeti su *Hrvatske novine* povećale svoju ponudu u virtualnom svitu stranicami na socijalni mriža. Pokraćeni prinosi iz tiskanoga izdanja *Hrvatskih novin* se od 2010. ljeta moru najti na platforma kot *Facebook*, *Instagram* i *Twitter*.⁶⁸

Najnovija ponuda *Hrvatskih novin*, odnosno HŠtD-a, je takozvani *HN blog*. Ovo je webstranica, na kojoj se moru najti audiozapisi pjesmov i jačkov Gradišćanskih Hrvatov. Inicijator i glavni urednik ovoga bloga je Ivan Rotter. Svaki dan se pojavi novi prinos na blogu.⁶⁹

Iako kanu *Hrvatske novine* povećati svoju ponudu u virtualnom svitu, neće prestati tiskano izdanje novin. Po Petru Tyranu si želji štiteštvo novin imati jedne statične novine u ruka. Tyran isto tvrdi, da tiskana rič ostane, dokle virtualna rič za neko vrime nestane.⁷⁰

Hrvatske novine ćedu se obdržati za buduće generacije na analogan i digitalan način. Jur ljeta dugo se na koncu svakoga ljeta sveže knjiga tiskanimi izdanji *Hrvatskih novin*. U zadnji dvi ljeti su se isto svi broji *Hrvatskih novin*, ki su se od 1922. ljeta izdali, uskenirali i postavili na webstranicu *Anno*. Stranicu je pokrenula Austrijska nacionalna knjižnica u kooperaciji s uredom *Hrvatskih novin*. Ostali broji, ki su izlazili od 1910. ljeta u Ugarskoj ćedu još slijediti.

Od 1978. do 2023. ljeta se je broj pretplatnikov smanjio od 3500 na 2500. Zato se financiranje novin sastoji od subvencijov i vlašćega zasluška. Dvi tretine financijskoga dohotka daju subvencije uglavnom od austrijanskoga saveznoga kancelarstva, a jednu tretinu dohotka napravu vlašći zasluški, kot pretplate i plaćene reklame.⁷¹

⁶⁶ p. (TYRAN, 2023)

⁶⁷ p. (TYRAN, 2023)

⁶⁸ p. (JURKOVIĆ, 2023)

⁶⁹ p. (HN blog) v.h. 19.02.2023

⁷⁰ p. (TYRAN, 2023)

⁷¹ p. (TYRAN, 2023)

4 Razvitak časopisa *novi glas*

4.1 Osnovanje i djelovanje časopisa *Glas*

1948. ljeta se je osnovao Hrvatski akademski klub. Člani društva su bili uglavnom gradišćanskohrvatski akademičari i študenti, ki su se študirali na sveučilišću u Beču.⁷² 1955. ljeta je študent Martin Prikosović po prvi put spomenuo ideju vlašćega klupskoga časopisa na jednoj sjednici Hakovcev.⁷³ U ovo vrime nije bilo gradišćanskohrvatskoga časopisa, u kom bi se moglo opširno izvješćavati o gradišćanskohrvatskoj kulturi i diskutirati o kulturnopolitički problemi.⁷⁴ Prikosović je potvrdio, da kroz vlašće novine bi se mladi študenti mogli pokazati širjoj javnosti i nje zainteresirati za gradišćanskohrvatske posle. Starija inteligencija iz Gradišća je bila ali protiv ove ideje.

Iz njevoga gledišća gradišćanskohrvatski narod triba samo *Naš tajednik* kot informativno štivo, a mladi študenti neka pišu za te iste novine. Ljetodan kašnje se ali još svenek nisu pojavili članki Hakovcev u *Našem tajedniku*.⁷⁵ Zato je Martin Prikosović počeo raspravljati s duhovnikom Augustinom Blazovićem, študentom Stjepanom Šulekom i službenikom austrijanskoga ministarstva, Andreasom Berlakovićem, o vlašćem časopisu. Konačno se je u ovom malom krugu osnovao *Glas*, prvi časopis HAK-a.

Prvi broj novin je izašao u protuliću 1957. ljeta.⁷⁶ Objavio se je četire pute u ljetu, u formatu A4 na 26 do 35 stran. Naklada novin je 1957. ljeta iznašala 500 egzemplarov, ka se je podupljala na 1200.⁷⁷ Ali manjkanje financijskih sredstav je jur od početka pratilo izdavanje novin. HAK jednostavno nije imao pinez, da financira *Glas*. Zbog toga su se pisale novine na posudjenom pisaćem stroju, koga je stavio Augustin Blazović na raspolaganje. Nadalje su se tiskale novine besplatno u jednoj maloj crikvenoj tiskari u Beču i složili su se skupa svaki tajedan pri sastanku Hakovcev.⁷⁸

Glas su bile prve gradišćanskohrvatske novine u ki su pisali mladi Hrvati svoje mišljenje o manjinski i svitski dogodjaji. Mnogi mladi gradišćanskohrvatski študenti su kroz *Glas* izvidili, da su oni važni za razvitak manjine. Glavni urednik *Glasa* je nastao Martin Prikosović, a suradniki su bili najprvo oni, ki su osnovali novine. Krug suradnikov se je ali stalno povećao. Tako su se priključili u djelovanje i Nikola Benčić, Anton Leopold, Ivo Sučić, Vladimir Vuković i drugi.⁷⁹

⁷² p. (Hrvatski akademski klub) vh. 13.02.2023

⁷³ p. (PRIKOSOVIĆ, 1985) str. 127

⁷⁴ p. (ŠULEK, 2016) str. 157f.

⁷⁵ p. (PRIKOSOVIĆ, 1985) str. 127

⁷⁶ p. (ŠULEK, 2016) str. 156

⁷⁷ p. (BENČIĆ, 1985) str. 126

⁷⁸ p. (PRIKOSOVIĆ, 1985) str. 127f.

⁷⁹ p. (PRIKOSOVIĆ, 1985) str. 128

Svaki je u Glasu mogao slobodno izraziti svoje mišljenje. Nije bilo nikakove cenzure.⁸⁰ Zato su se u časopisu mogli najti kritični članci o stanju gradišćanskohrvatske manjine, politički komentari i literarni prinosi gradišćanskohrvatskih i hrvatskih piscev.⁸¹

Cilj uredništva novin je bilo upeljanje standardnohrvatskoga jezika u javnom životu Gradišćanskih Hrvatov.⁸² Novine su u prvom redu bile pisane za hrvatsku inteligenciju, ali i seljaci i djelači su članke čitali.⁸³ Svi društveni sloji su bili pozvani na suradnju, bilo bi to pisanjem članaka, kritikom za poboljšanje novin ili samim čitanjem ili financiranjem novin.⁸⁴ Ovako široku suradnju se ali nije moglo ostvariti, jer su za veliki broj ljudi misli i sadržaji *Glas*a bili pretudji i radikalni.⁸⁵

Samo kroz redovite pretplate i dare nekih štiteljev se je mogao klubski časopis očuvati od nestanja.⁸⁶ 1961. ljeta napusti Martin Prikosović uredništvo *Glas*a, a Ivo Sučić preuzme funkciju glavnoga urednika. Zbog nepoznatih uzrokov izlazi zadnji broj *Glas*a 1963. ljeta.⁸⁷

4.2 Osnovanje i razvitak *novoga glasa*

Od 1963. do 1969. ljeta HAK nije imao časopisa.⁸⁸ Hakovci su se u ovo vrijeme počeli već u folklorni društvi angažirati. 1965. ljeta se je kanilo opet izdavati časopis, ali u ov čas Akademski klub nije imao čuda kotrigov i zato se nije mogao osnovati novi časopis.⁸⁹ Istoga ljeta je HAK kupio jedan lokal u Schwindgasse, ki se danas naziva Hrvatskim centrom. Od 1965. ljeta je ovo glavno sjedišće društva.⁹⁰

Polako je došla nova, brojčano veća generacija se študirati u Beč i tim opet nastane čežnja za vlašćim časopisom. Kroz izdavanje novin su se ufali, da ćedu biti vidljivi za cijelu manjinu.⁹¹ Konačno se je 1969. ljeta osnovao časopis *novi glas*. Kot njegov prethodnik izlazi četire pute u ljetu, u formatu A4, na 20 do 40 stran. Prvi urednik je nastao študent slavistike Vladimir Vuković.⁹²

⁸⁰ p. (PRIKOSOVIĆ, 1985) str. 128

⁸¹ p. (BENČIĆ, 1985) str. 126

⁸² p. (ŠULEK, 2016) str. 158f.

⁸³ p. (ŠULEK, 1985) str. 130

⁸⁴ p. (ŠULEK, 2016) str. 157f.

⁸⁵ p. (PRIKOSOVIĆ, 1985) str. 128

⁸⁶ p. (ŠULEK, 1985) str. 129

⁸⁷ p. (BENČIĆ, 1985) str. 126

⁸⁸ p. (BENČIĆ, 1985) str. 148

⁸⁹ p. (VUKOVIĆ, 1985) str. 149

⁹⁰ p. (Hrvatski akademski klub) vh. 13.02.2023

⁹¹ p. (VUKOVIĆ, 1985) str. 150

⁹² p. (BENČIĆ, 1985) str. 148

Urednici i suradnici su se ali stalno minjali. Članci su se pisali i uređivali uglavnom od aktualnih študentov, ki su imali lazno za ov posao. Preduvjet je bio, da se zanimaju za Gradišćanske Hrvate i za djelovanje u jednom časopisu. Ovako se je mogao očuvati omladinski duh *novoga glasa*.⁹³

Izveščavalo se je opširno i kritično o društvenopolitički događaji u Austriji. U prispodobi s *Glasom* bavilo se je manje hrvatskom i gradišćanskohrvatskom književnošću. Zato su gradišćanskohrvatska inteligencija i narodni aktivisti bili glavno štiteljstvo časopisa.⁹⁴ Izdavanje *novoga glasa* isto nije bilo finacijski osigurano, jer HAK još svenek nije imao potribne pineze.⁹⁵

„Ipak se je ugodalo održati „Novi Glas“ do naših dan na životu, još već, uspjelo je prem velike fluktuacije urednikov i suradnikov proširiti i obogatiti tematsko područje, polipšati i vanjski oblik, zadobiti nove pretplatnike i štitelje.“⁹⁶

4.3 novi glas od 2015. ljeta

Sadašnja stalna redakcija *novoga glasa* se sastoji od trih osobov. Konstantin Vlašić i Marica Zvonarić pišu veliki dio člankov časopisa. Elisabeth Šatović je nadležna za objave na socijalni mriža. Cijelo uredništvo *novoga glasa* je ali čuda veće. Ono se sastoji od drugih dopisnikov, lektorov i grafičarov, ki se ali od tiskanoga izdanja do tiskanoga izdanja moru preminjiti. More se reći, da ima *novi glas* najmladje uredništvo u gradišćanskohrvatskoj manjini.

U toku zadnjih 20 ljet je *novi glas* očuvao svoj omladinski duh i svoju opširnu, kritičnu liniju. Ponuda *novoga glasa* se je ali povećala kroz upeljanje i širenje interneta. Od 2020. ljeta se more veliki dio člankov časopisa najti na webstranici *www.noviglas.online*. Časopis je od 2015. ljeta zastupan na socijalnoj mriži *Facebook*, a od 2020. ljeta na socijalni mriža *YouTube*, *Twitter* i *Instagram*. Za one ljude, ki ne koristu socijalne mriže, se je 2021. ljeta napravio *Newsletter*, ki putem e-maila šalje prinose *novoga glasa*. Ovako uredništvo *novoga glasa* pokusi riješiti nedostatak informacijov o Gradišćanski Hrvati u virtualnom svitu. Daljni cilj je pridobiti nove mlade ljude za svoje sadržaje.

Zbog povećanja ponudov u virtualnom svitu su se otrple nove mogućnosti u širenju informacijov. *Novi glas* uz svoje članke sada ima i videosnimke i audioprinose, takozvane *podcaste*. Dodatno se na webstranici i socijalni mriža more objaviti već kipov uz prinose nego u tiskani novina.⁹⁷

⁹³ p. (VLAŠIĆ, 2022)

⁹⁴ p. (VUKOVIĆ, 1985) str. 149ff.

⁹⁵ p. (VLAŠIĆ, 2022)

⁹⁶ (VUKOVIĆ, 1985) str. 151

⁹⁷ p. (VLAŠIĆ, 2022)

Tiskano izdanje *novoga glasa* se pojavi četire pute u ljetu. Naklada časopisa u 2022. ljetu je iznašala prilično 1100 kusićev, od kih se je 200 poslalo na različne institucije i škole, a 900 na adrese javljenih abonentov.⁹⁸ Redakciji se je činila ova naklada visoka, kad se je samo mali broj ovih abonentov zaistinu pretplatilo na *novi glas*. Zbog toga se je razmišljalo o mogućnosti prestanka tiskanoga izdanja. Plan je bio, da se članci onda samo u digitalnom formatu objavu. Do ove odluke, ali do sada nije došlo.⁹⁹

90 % financijskih sredstav časopisa iznašaju subvencije Saveznoga kancelarstva. Ostalih 10% se sastoju od podupiranja Gradišćanske zemaljske vlade, plaćenih inzeratov i pretplatov. Pomoćom dohotkov se financiraju u prvom redu tisak i razislanje časopisa po pošti, ali i podcast i videoprojekti. Ovimi pinezi se isto plaćaju svi, ki djelaju za *novi glas*. Po Konstantinu Vlašiću nije plaćanje suradnikov samo čašćenje za njihovo djelo, nego važno podupiranje za njihovo profesionalno djelovanje. Dostojna plaća je dodatna motivacija, ka omogućuje intenzivnije bavljenje jednom temom.

Sadržaji i rubrike časopisa su se povećali i razvili. Novine se bavu svimi temami, ke uredništvo zanimaju. Članci o manjinskoj politici se moru istotako najti, kot prinosi o kuhanju, povijesti i crikvi. Literarni prinosi različnih gradišćanskohrvatskih piscev su dio sadržaja.

Časopis se piše na gradišćanskohrvatskom standardnom jeziku, a nekada se neki članci pojavu i po nimšku. Rodnoćutljiv jezik leži redakciji *novoga glasa* na srcu, zato svenek pišu dvotočku izmedju korijena riči i rodnoga završetka, npr. poštovan:e, darovatelj:ice, on:e, vidil:e i drugi. Oni kanu ovim gradišćanskohrvatskom pokusom cijeniti sve spole.¹⁰⁰

⁹⁸ p. (VLAŠIĆ, 2022)

⁹⁹ p. (odbor HAK-a i redakcija novoga glasa, 2022) vh. 16.02.2023

¹⁰⁰ p. (VLAŠIĆ, 2022)

Početne stranice Hrvatskih novin i novoga glasa

slika 2: Hrvatske novine iz 1976. ljeta (<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=hrv&datum=19760611&seite=1&zoom=33>) vh. 21.02.2023

slika 3: Hrvatske novine iz 2018. ljeta (<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=hrv&datum=20181025&seite=1&zoom=33>) vh. 21.02.2023

slika 5: novi glas iz 2015. ljeta (<https://www.hakovci.org/en/2015/03/27/novi-glas-201501/>) vh. 21.02.2023

slika 4: novi glas iz 2020. ljeta (<https://www.hakovci.org/hr/2020/09/07/ng-2020-2/>) vh. 21.02.2023

5 Razvitak socijalnih mrižov

21. novembra 1969. se je pojavio prethodnik današnjega interneta takozvani ARPANET.¹⁰¹ Samo 30 ljet kašnje se je osnovala svitkska mriža *World Wide Web*. Tim se počne širenje ovoga medija po cijelom svitu.¹⁰² Novi medij se razlikuje u jednoj bitnoj točki od do sada postojećih: korisnici interneta se moru informirati o svoji interesi, ali istodobno komunicirati s drugimi korisnici. Ovo je bila revolucija u medijskom svitu.¹⁰³

Na početku su samo oni koristili internet, ki su si mogli kupiti kompjutor i plaćati pristup novomu mediju. Kroz brzi napredak tehnologije se je mogućnost za priključenje internetu ali proširila. Mriža se je povećala. Svaki se jur more kompjutorom, mobitelom ili tabletom priključiti internetu. Ovako se je korak za korakom povezao cijeli svit u komunikaciji. Internet se je pretvorio iz jednoga posebnoga u jedan svakidašnji medij našega društva i nastao je nova vrst masovnoga komuniciranja.¹⁰⁴

Od upeljanja interneta moru i pojedinci bez ikakove institucije i velikih financijskih sredstav objaviti informacije. Korisnici već nisu veženi, da si kupu cijele novine, ako nje samo zanima jedan članak. Na internetu moru najti one informacije, ke si želju pogledati i sami odlučiti, koliko kanu doznati. Korisnici nisu veženi vrimenski i lokalno. Informacije se moru cijeli dan i na svakom mjestu kade postoji pristup k internetu pogledati.¹⁰⁵

Internet je, u informativnom smislu, kombinacija od svih dosadašnjih medijov. Moru se na njem najti pisani članci kot u novina, audiozapisi kot na radiju i audiovisualni zapisi kot na televiziji. Sve informacije na internetu se najdu na takozvani webstranica. Zbog ovih raznovrsnih mogućnosti su se napravile različne vrsti webstranicev na internetu.

Stranice, ke se isključivo bavu videosnimkami ili audiozapisi se zovu *streaming* platforme. One moru biti besplatne, kot *Spotify* ili plaćene, kot *Netflix*. Neke stranice se uglavnom bavu samo komunikacijom izmedju korisnikov. Takove stranice su *messenger* platforme. Na nji se moru poslati visti u pismenom, audio- ili audiovisualnom formatu, na jednu osobu ili na jednu grupu poznatih korisnikov. Ovo se razlikuje od SMS funkcije na mobitelu, jer triba vezu internetu. Dodatno se moru sastaviti vrimensko ograničene objave, *story-je*, ke moru svi poznanici viditi. Takove platforme su npr. *Signal* i *WhatsApp*.

¹⁰¹ p. (SIRUCEK, 2019) str. 2

¹⁰² p. (Polyas) vh. 18.02.2023

¹⁰³ p. (SIRUCEK, 2019) str. 2f.

¹⁰⁴ p. (SIRUCEK, 2019) str. 18 – 22

¹⁰⁵ p. (SIRUCEK, 2019) str. 18 – 22

Platforme, ke kombiniraju najmanje jednu vrst informiranja i mogućnost komuniciranja između korisnikov, se nazivaju socijalne mreže. Na nji se more širiti informacija u objava (*post*) i na nje komentirati. Objave i komentare vidu svi korisnici platforme. More se ali i s drugimi korisniki privatno komunicirati. Sve socijalne mreže su besplatne i djeluju po ovom principu.¹⁰⁶ Med objubljene mreže se broju *Facebook*, *Instagram*, *Twitter*, *TikTok* i *YouTube*.

U zadnji 20 ljeti su se osnovala i razvila mnoga socijalna mreža. Kako brzo napreduje tehnika, tako brzo se i mijenjaju objubljene socijalne mreže. Jedne se već koriste, a druge manje. Koliko ljudi, kada i kako dugo jednu socijalnu mrežu koristi, ovisi od različitih uzroka. Općenito se ali more reći, da vrijeme popularnosti jedne ovakove mreže je usko povezano s aktualnošću. Ako platforma ne stavi redovito nove mogućnosti objavljanja sadržaja na raspolaganje i tim ne ide novim tehničkim putem, će vrijeda spasti u pozablenost. Zastarana platforma mladim korisnikom već ne odgovara, jer nima novih mogućnosti za informiranje i povezivanje s drugimi. Iskati će si jednu drugu, moderniju socijalnu mrežu, ka će njihovim željam odgovarati. Tako će zastarana socijalna mreža biti samo za jednu generaciju ljudi. Broj korisnikov će spasti najprvo med mladimi korisniki, onda med starijimi, jer će si i oni najti novu, bolju platformu za svoje potrebe. Kasnije će ostati samo vjerni korisniki na platformi. Na koncu će biti broj korisnikov tako nizak, da se održavanje socijalne mreže već ne isplati. Onda će se zaustaviti djelovanje platforme i tako će nestati u javnosti.

U današnjem svijetu su tiskane novine, radio- i televizijske stanice pripravne, koristiti novi medij, internet, za sebe. Proširili su svoju ponudu vlašćom webstranicom, newsletterom i stranicami na socijalni mreža. Tako su i *Hrvatske novine* i *novi glas* počeli koristiti nove medijske mogućnosti i tako obogatili svoju ponudu na području socijalnih mrežov.

¹⁰⁶ p. (HÜWELMEIER, 2015) v. 18.02.2023

6 Ponuda *Hrvatskih novin* na socijalni mriža

Hrvatske novine su jur od 2010. ljeta zastupane na socijalni mriža. Koristu mriže *Twitter*, *Facebook* i *Instagram*.¹⁰⁷ Uredništvo se je odlučilo za ov korak, jer su kanili dostignuti one ljude, ki se velikim dijelom informiraju kroz socijalne mriže. U budućnosti se kani posvetiti već pažnje na nove medije, ali tiskane novine ćedu nadalje ostati glavni produkt *Hrvatskih novin*, za ke će se koristiti najveći dio subvencijov. Dijana Jurković je uz pisanje člankov za novine, odgovorna za navedene platforme. Zato odvisi broj objavov od višine subvencijov i vrimenta, ke more Dijana Jurković posvetiti socijalnim mrižam.¹⁰⁸

6.1 *Hrvatske novine* na *Twitter-u* i *Facebook-u*

Obadvi stranice na *Twitter-u* i *Facebook-u* su se osnovale u 2010. ljetu i se peljalju na isti način. Objave se dnevno pojavu i bavu se članki tiskanih novin. Na početku se najde svenek kratak opis na gradišćanskohrvatskom jeziku, u kom se informiraju korisniki o sadržaju objave. Slijedu takozvani *hashtagi* i poveznica (*link*). Ona je pretvorena u jedan kipić, kim se po dodiru dojde na webstranicu *Hrvatskih novin*. Na njoj se more preštati cijeli članak, pogledati sve kipe u fotogaleriji i viditi kalendar priredab. Korisniki *Facebook-a* i *Twitter-a* moru na odgovarajućoj platformi komentirati objave ili to podiliti s drugimi korisniki.

Twitter stranica ima 134 pratitelje (*followers*). Dodatno je u januaru 2023. ljeta 777 korisnikov dostalo *Hrvatske novine* objave predloženo. Ukupno su bile 23 reakcije, u ke broju komentari i darovanja srcev, ako se je korisniku objava vidila. Samo sedam klikov je bilo na poveznicu.

Na *Facebook-u* imaju *Hrvatske novine* 1.413 pratiteljev. U misecu januaru je vidilo već od 2.630 korisnikov najmanje jednu objavu, ke su se prik 10.000 puti predložile. 393 korisniki su komentirali ili poslali *emoji* u formatu srca ili nastavljenim palcem, a 498 puti se je pretisnula poveznica na webstranicu. *Facebook* je tim najbolje poiskana socijalna mriža *Hrvatskih novin*.¹⁰⁹

6.2 *Hrvatske novine* na *Instagram-u*

U maju 2021. ljeta se je na predlog Dijane Jurković osnovala *Instagram* stranica. Ona misli, da je ovo najpopularnija socijalna mriža uopće med mladimi ljudi. Sadržaji su isti kot pri *Facebook-u* i *Twitter-u*. Oni se ali drugačije obdjelaju. Jedna objava se obično sastoji od jednoga početnoga kipića na kom stoji informativni natpis. U istoj dužini se more ovo najti u tiskani novina i na webstranici. Postuju različne šablone za prvu stranicu, ke se stalno minjaju. Slijedu

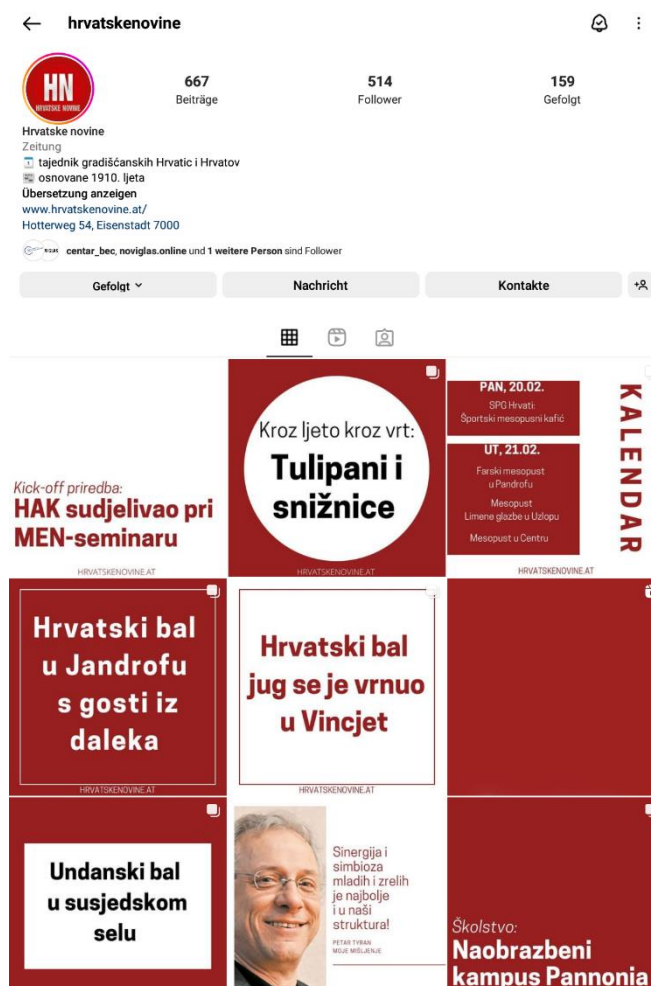
¹⁰⁷ p. (JURKOVIĆ, 2023)

¹⁰⁸ p. (TYRAN, 2023)

¹⁰⁹ p. (JURKOVIĆ, 2023)

daljnji kipići iz fotogalerije *Hrvatskih novin*, ki daju bolji uvid u napomenuti događaj. Nekada se pojavu samo kipići ili jedan kratak video (*Reel*). Pod objavom se najdu ključne informacije, a zatim se upozori na to, da se more cijeli sadržaj najti na webstranici. Na koncu se najdu *hashtagi*, kot *#hrvatskenovine* *#slogajemoć* ili *#gradHrv*. Ako se doda objava na stranicu ili se trenutno gdo nalazi na jednoj priredbi, onda se publicira takozvani *story*. Ovo je vist, ka se more viditi samo 24 ure dugo. Novi *story-ji* i objave se moru najti svaki dan. Poveznice drugim gradišćanskohrvatskim institucijam i osobam na platformi se pojavu na platformi, ako se nešto piše o nji.

Hrvatske novine imaju oko 500 pratiteljev na *Instagram-u*. Dostignuli su već od 1.100 korisnikov, od kih je 245 dalo objavi srce ili napisalo komentar. U januaru su korisniki napisali prik 600 komentarov ili dali srce, to znači, da su zadovoljni tim, ča čitaju.¹¹⁰

slika 6: Stranica *Hrvatskih novin* na *Instagram-u* (<https://instagram.com/hrvatskenovine?igshid=YmMyMTA2M2Y=>) vh. 22.02.2023

¹¹⁰ p. (JURKOVIĆ, 2023)

7 Ponuda *novoga glasa* na socijalni mriža

Novi glas je od 2015. ljeta zastupan na socijalni mriža. Podvaraju stranice na *Facebook-u*, *Twitter-u* i *Instagram-u*. Po Konstantinu Vlašiću želju svojom ponudom pridobiti mlade korisnike ovih platformov za svoje teme i se pokazati kot moderne, suvremene novine. Glavna odgovorna urednica za nove medije je Elisabeth Šatović. Nje glavna zadaća je opskrbljavanje platformov novimi objavami. Pisanje člankov stoji kod nje samo na drugom mjestu. Zbog kvartalnoga izdavanja časopisa ima redakcija čuda vrimena za objelanje temov u virtualnom prostoru. Zato su stranice *novoga glasa* na socijalni mriža tako dobro objelane.¹¹¹

„Do neke mjere moramo mi biti pretkip za druge manjinske, odnosno [...] mladinske [...], medijske produkte, odnosno za kako moreš ti biti mlad i postupati na Instagram-u, ako si dio manjine, ili ako si ti manjina, ili ako je tvoje društvo manjinsko.“¹¹²

7.1 *novi glas* na *Twitter-u*, *Facebook-u* i *YouTube-u*

Facebook stranica *novoga glasa* jur postoji od 2015. ljeta, a *Twitter* stranica od 2020. ljeta. Na ovi platforma nije časopis tako aktivan. Uzrok je, da ne toliko Gradišćanskih Hrvatov hasnuje *Twitter*, a veliki dio *Facebook* korisnikov nije one starosti, ku bi kanio časopis dostignuti. Zato se samo neredovito pojavu objave, a točno onda, ako se objelodani neki članak na webstranici. Sadržajno samo upozoravaju na nove članke. Dodatno se vabi za vlašće produkcije, *podcaste*.

Sve objave na ovi platforma imaju istu konstrukciju. Na početku se najde kratak sažetak ili citat, po hrvatsku i po nimšku, a pod njim poveznica na webstranicu. Ova se ne pokaže u jednom napišenom redu, nego se more viditi u glavnom kipiću članka. Cijele članke redakcija ne vrže na *Twitter*, *Facebook* i *Instagram*. Ako si gdo želji pročitati cijeli članak, onda neka poišće, po Vlašiću, webstranicu. U slučaju, da se piše o jednoj instituciji ili pojedincu, ka hasnuje platformu, onda se vrže poveznica.¹¹³

Neredovito se pojavu na *YouTube-u* od 2020. ljeta duže videosnimke u vlašćoj produkciji. Sadržajno se moru na ovoj platformi najti videosnimke o kuhanju, o projektu audimax, i priredbov HAK-a, kot je to *Dan Mladine*. Zbog neredovitoga korišćenja *YouTube-a* i *Twitter-a* se ne more analizirati broj korisnikov onako, da bi bio reprezentativan.¹¹⁴

¹¹¹ p. (VLAŠIĆ, 2022)

¹¹² (VLAŠIĆ, 2022)

¹¹³ p. (VLAŠIĆ, 2022)

¹¹⁴ p. (VLAŠIĆ, 2022)

Facebook stranica ima u februaru 2023. ljeta 610 pratiteljev, od kojih je 54,7% žena, a 45,3% muži. Najveći dio pratiteljev je od 25 do 34 ljeta star. Broj tih koji su stariji od 35 ljeta, se linearno smanjuje. Najmanji dio pratiteljev je stariji od 65 ljeta. 31,6 % ljudi, koji si gledaju Facebook stranicu *novoga glasa*, su iz Beča. Slijedu Vincjet, Filež i Željezno s jednim procentnim brojem pod četiri procenti. Slično izgleda kao pratiteljev po zemlji. Prvo mjesto je Austrija s 82,5%. Iz drugih zemalja kao Ugarska, Hrvatska ili Slovačka dođe samo manje od 3% korisnikov. U cijelom 2022. ljetu je već nego 7.100 ljudi vidilo najmanje jednu objavu.¹¹⁵

7.2 novi glas na Instagram-u

Glavna socijalna mreža *novoga glasa* je Instagram. Časopis je od 2020. ljeta na ovoj platformi i stavi svoje vesti u različiti formati na raspolaganje. Redakcija hasnuje ovaj medij, da informira i zabavlja korisnike svojim temama. Pokuša pridobiti ljude za svoje podcaste, videosnimke ili pretplatu za tiskano izdanje. Na kakav način i u kojoj dužini se objave pojavu, to ovisi od sadržaja. Na Instagram-u novi glas širi svoje informacije kipičama i videosnimkama. Uz pokraćene članke, koje se moraju najti u punoj dužini na webstranici i u tiskanom izdanju, se moraju najti slikovne štorice, takozvane *memese*, citati i pjesmice. Po Konstantinu Vlašiću se moraju na ovoj socijalnoj mreži pojaviti sve ideje redakcije kroz toga, da bi se moralo napisati ča o njima na webstranici. Obično se pojavu informacije putem slikovnih, koje se sastavljaju i predjelaju dizajnom programom *Canva*.

Natpis, tema i rubrika su isti kao u članku na webstranici i daju prvu stran objave. Slijedi kratak izvadak iz teksta ili citat, o kom se može razmišljati, a tomu se još priključuju neki kipići. Hasnuje se iz većeg gradišćanskohrvatski jezik. Ključne riječi su ali pod objavom po njima napisane.

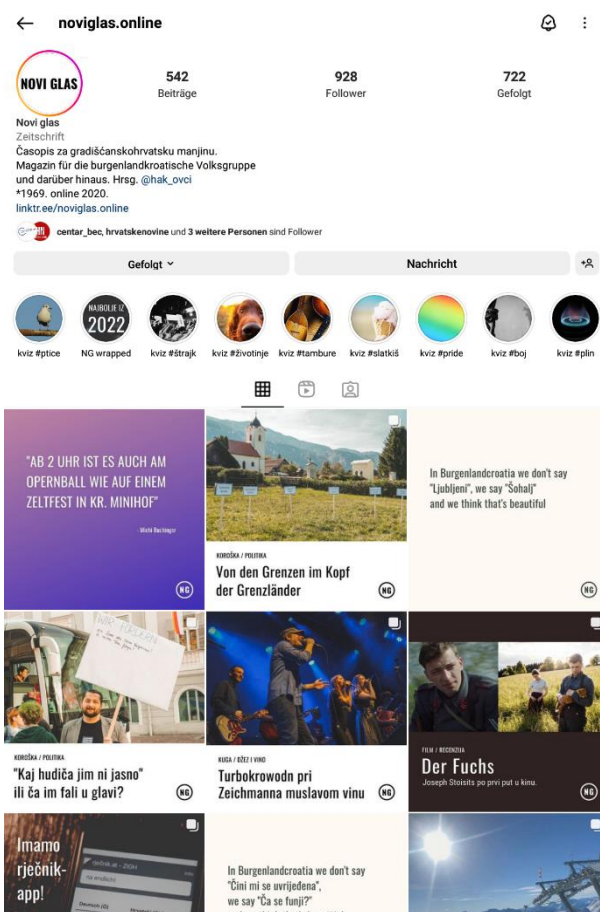
Razvile su se dvije rubrike, koje se u neredovitom vremenskom razmaku pojavu. Jedna su slikovne štorice ili *memes*, koje na jedan šalan način obdjelaju aktualnu temu. Druga se zove *In Burgenlandcroatia we don't say ...* Objava sastoji se od jednoga kipića i jedne stalne engleske rečenice, jednim standardnohrvatskim i jednim gradišćanskohrvatskim izrazom. Jedan primjer za to je „*In Burgenlandcroatia we don't say „Autom vozi polako“, we say „Vozi se kao na jaju“ and we think that's beautiful.*“ Korisnici moraju tako na šalan način izviditi razliku u hrvatskoj jezičnoj porodici. Oni isto sastavljaju kratke izvratke (*Reels*) od svojih *YouTube* videosnimkov i objavu je na svojoj stranici.¹¹⁶

¹¹⁵ p. (VLAŠIĆ, 2022)

¹¹⁶ p. (VLAŠIĆ, 2022)

Redakcija *novoga glasa* hasnuje *Instagram* i za reklamu. *Story-ji* se pojavu, ako se nastavlja serija *podcastov* ili objavi nova vist. Koč-toč se u *story-ji* more najti jezični kviz s riči jednoga objelanoga tematskoga područja. Cilj je, da redakcija vidi, koliko riči pratitelji razumu. Urednici ovako širu materinsku hrvatsku rič i obogatu rječničko znanje materincev. Ovi kvizi se po 24 uri pohranu (*einspeichern*) na stranici, tako se moru i nadalje pogledati.

Novi glas ima na *Instagram-u* prik 900 pratiteljev. Skoro dvi tretine od njih su žene. Najveći dio korisnikov je 25 do 34 ljeta star. Znatno već ljudi se nalazi pod 44 ljeti na platformi, nego na *Facebook-u*. 81,6 % pratiteljev je iz austrijskih varošev kot Beč (14,7%), Grac (10,4%), Linc (5,5%) i Celovec (4,9%). Samo 10 % pratiteljev dojde iz inozemstva. U 2022. ljetu je prik 7.585 korisnikov platforme vidilo najmanje jednu objavu.¹¹⁷

slika 7: Stranica *novoga glasa* na *Instagram-u* (<https://instagram.com/noviglas.online?igshid=YmMyMTA2M2Y=>) vh. 22.02.2023

¹¹⁷p. (VLAŠIĆ, 2022)

8 Sažetak

Hrvatske novine i *novi glas* su samo počeli nove medijske pute. Ova staza se još nije izgazila, ali pokazala je jur prve korake. Ovi prvi pokusi su važni za našu manjinu, da vidimo i da drugi vidu, da smo sposobni poiti nove pute.

Prvi koraci su najteži, ali ove su hrabro napravili *Hrvatske novine* i *novi glas*. Čekaju na reakciju čitateljev, pratiteljev, ki koristu ove nove medije. Je li ovo pravi put za Gradišćanske Hrvate ili ne, to će pokazati budućnost, npr. broj korisnikov na različni platforma. Uložen trud se polako isplati. Od miseca do miseca raste broj zainteresiranih i širi se krug korisnikov. Stranice nastaju zanimljivije i atraktivnije, a to u prvom redu za mladinu, ku si svaki kani pridobiti za svoje cilje. A cilj ovde je upozoravati na raznovrsne članke ovih novin, gajiti i očuvati naš jezik, ojačati identitet, samosvist našega naroda.

U današnjem svitu svaki išće nove mogućnosti, nove ideje za obdržanje toga ča imamo, ča je naše, ča bi bilo lipo dalje dati za budućnost. Ako su to sada novi mediji, onda je moramo koristiti, razvijati, podupirati. Ali pri ovom razvitku ne smimo i ne moremo zabiti na tiskanu rič, jer „riči letu, zapisano oстане“ – „Verba volant, scripta manet“. Nismo svi jednaki. Jedni volu držati u ruka nešto duže, nešto opširnije punim sadržajem, a drugim su dost i natuknice. Koliko informacijov je, je li to dosta za jednoga čitatelja ili pratitelja, to će se kašnje ispostaviti. Važno je, da si obdržimo i tiskane novine i dalje gajimo nove socijalne mriže. Dobro je onda, ako obadvi stoju za očuvanje našega jezika, ako su ovde za našu kulturu. Lipo je viditi, kako se naše socijalne mriže širu, razvijaju i napreduju, ali ostanu i živu dalje i te naše stare, klasične novine.

Oduševljeno sam pisao svoje predznanstveno djelo, kad sam vidio dan za danom, koliko svega se je u kratkom vrimenu preminjilo. Kad sam počeo pisati, nisam u *Hrvatski novina* našao još *QR-Code*, ili nije mi moj mobitel svaki dan oznanio, da se je opet pojavila nova objava. A na to još ni nisam mislio, da ću rješavati kviz pitanja *novoga glasa* ili čitati šalne *memese*. Na početku mojega djela još nisam niti znao, da su *Hrvatske novine* zastupane na *Instagram-u*. Veselio sam se, da sam došao do drugih hrvatskih institucijov (*Hrvatski centar*, *HKD*, ...), ke isto koristu nove medijske ponude. Znatiželjan sam, ka društva ćedu se isto priključiti socijalnim mrižam. Zanimljivo će isto biti, ke ponude ćedu se još dodati.

Moje mišljenje je, da *Hrvatske novine* i *novi glas* ne djelaju jedan protiv drugoga, nego paralelno razvijaju ča novoga, korisnoga. Jedan drugoga motiviraju na nove ideje i tako obogatu naš medijski svit. Vidi se, da smo ovde, da ćemo biti i da nismo samo za staro, nego da postoju novi medijski puti.

Popis kratic

dr. = doktor

p. = prispodobi

str. = stran

npr. = na primjer

st. = stoljeće

Martin Mersich st. = Martin Mersich starji

Martin Mersich ml. = Martin Mersich mladji

nap. aut. = napomena autora

EU = Europska unija

HKD = Hrvatsko kulturno društvo

HND = Hrvatsko nakladno društvo

HŠtD = Hrvatsko štamparsko društvo

HAK = Hrvatski akademski klub

vh. = vrime hasnovanja

Popis kipov

SLIKA 1: <i>NASELJA GRADIŠĆANSKIH HRVATOV IZ 16. ST. S DANAŠNJIMI GRANICAMI</i>	7
SLIKA 2: <i>HRVATSKE NOVINE IZ 1976. LJETA</i>	19
SLIKA 3: <i>HRVATSKE NOVINE IZ 2018. LJETA</i>	19
SLIKA 4: <i>NOVI GLAS IZ 2020. LJETA</i>	19
SLIKA 5: <i>NOVI GLAS IZ 2015. LJETA</i>	19
SLIKA 6: <i>STRANICA HRVATSKIH NOVIN NA INSTAGRAM-U</i>	23
SLIKA 7: <i>STRANICA NOVOGA GLASA NA INSTAGRAM-U</i>	26

Popis literature

BACALJA Robert, BENCSICS Nikola, HORVATH Šandor, VULIĆ Sanja Gradišćansko-hrvatski govori, Hrvatska rič Gradišćanskih Hrvatov [knjiga] / Hrsg. Hrvatski kulturni i dokumentarni centar. – 7000 Eisenstadt / Željezno: Hrvatski kulturni i dokumentarni centar, 2019. Bd. 1 : 3. ISBN 978-3-9504723-3-2.

BENČIĆ Nikola Glas 1957 [dio knjige] // Novine i časopisi Gradišćanskih Hrvatov. – Željezno: Hrvatsko štamparsko društvo, 1985.

BENČIĆ Nikola Književnost gradišćanskih Hrvata od 1921. do danas [knjiga]. – Zagreb: Sekcija DHK i Hrvatskoga centra P.E.N.-a za proučavanje književnosti u hrvatskom iseljeništvu, 2000. – ISBN 953-6260-06-9.

BENČIĆ Nikola Književnost gradišćanskih Hrvata od XVI. stoljeća do 1921. [knjiga]. – Zagreb: Sekcija DHK i Hrvatskoga centra P.E.N.-a za proučavanje književnosti u hrvatskom iseljeništvu, 1998. – ISBN 953-6260-05-0.

BENČIĆ Nikola Miloradić [knjiga]. – Željezno: vlastita naklada i HKD u Gradišću, 2018.

BENČIĆ Nikola Naše Novine 1910 // Novine i časopisi Gradišćanskih Hrvatov / Redakt. Benčić Nikola. – Željezno: Hrvatsko štamparsko društvo, 1985. – S. 72.

BENČIĆ Nikola Novi Glas 1969 // Novine i časopisi Gradišćanskih Hrvatov / Redakt. Benčić Nikola. – Željezno: Hrvatsko štamparsko društvo, 1985.

BENČIĆ Nikola Novine i časopisi Gradišćanskih Hrvatov – Željezno: Hrvatsko štamparsko društvo, 1985. – S. 89 - 100.

BENCSICS Nikola, ŠAŠIĆ Miroslav und ZVONARICH Stefan Povijest Gradišćanskih Hrvatov [knjiga]. – Željezno: HKD – Hrvatsko kulturno društvo u Gradišću, 2018. – ISBN 978-3-9504137-6-2.

BERLAKOVIĆ Marin 100 ljet "Hrvatske Novine" [knjiga]. – 7000 Eisenstadt / Željezno, Hotterweg 54: Hrvatsko štamparsko društvo, 2011. – ISBN 3-901051-384.

GRANDITS Tereza audiMax [online]. – Burgenländische Forschungsgesellschaft, Novi Glas, 2022. – 23. decembar 2022. – <http://www.forschungsgesellschaft.at/audimax/spracheliteratur.php>.

HN blog HN blog – Ovo je blog za hrvatske novine i Hrvatsko štamparsko društvo [online]. – 19. februar 2023. – <https://hrvatskenovine.blog/impressum/>.

Hrvatski akademski klub HAK – Hrvatski Akademski Klub [online]. – 13. februar 2023. – <https://www.hakovci.org/hr/geschichte/>.

HÜWELMEIER Dominic CHIP [online] // Was ist ein soziales Netzwerk? Einfach erklärt. – 30. maj 2015. – 18. februar 2023. – https://praxistipps.chip.de/was-ist-ein-soziales-netzwerk-einfach-erklaert_41331.

JURKOVIĆ Dijana Hrvatske novine na socijalni mriža [anketa] / Redakt. Kuzmits Benjamin Ivan. – 10. februar 2023.

MERŠIĆ Martin ml. Kako su se rodili "Naše Novine" // Novine i časopisi Gradišćanskih Hrvatov / Redakt. Benčić Nikola. – Željezno: Hrvatsko štamparsko društvo, 1985.

odbor HAK-a i redakcija novoga glasa Novi Glas [online]. – 21. juni 2022. – 16. februar 2023. – <https://noviglas.online/2022/06/21/zadnje-ljeto-novi-glas-printa-aus-fuer-ng-print/>.

Polyas [online] // Das Internet – Kurze Geschichte einer Revolution. – Polyas. – 18. februar 2023. – <https://www.polyas.de/wahllexikon/internet>.

PRIKOSOVIĆ Martin "Glas" // Novine i časopisi Gradišćanskih Hrvatov / Redakt. Benčić Nikola. – [s.l.]: Hrvatsko štamparsko društvo, 1985. – S. 127. – 128.

SIRUCEK Barbara Journalismus im Zeitalter der neuen Medien – wie das Aufkommen des Internets die Arbeitsweisen der traditionellen Medien verändert hat [znanstveno djelo]. – Beč : [s.n.], 2019.

ŠULEK Stjepan Kako je pokrenut časopis Glas i uloga Nikole Benčića // Zbornik o Nikoli Benčiću / Redakt. Tyran Petar. – Željezno: Hrvatsko štamparsko društvo, 2016. – S. 155. – 164. – ISBN 3-901051-422.

ŠULEK Stjepan Kako smo počeli "Glas" // Novine i časopisi Gradišćanskih Hrvatov / Redakt. Benčić Nikola. – Željezno: Hrvatsko štamparsko društvo, 1985. – S. 129. – 130.

TYRAN Peter Hrvatske novine [intervju] / Redakt. Kuzmits Benjamin Ivan. – 25. januar 2023.

VLAŠIĆ Konstantin Razvitak novoga glasa [intervju] / Redakt. Kuzmits Benjamin Ivan. – 24. februar 2022.

VRANJEŠ-ŠOLJAN Božena 75 godina novinstva Gradišćanskih Hrvata. – Zagreb: [s.n.], 1985.

VUKOVIĆ Vladimir "Novi Glas" // Novine i časopisi Gradišćanskih Hrvatov / Redakt. Benčić Nikola. – Željezno: Hrvatsko štamparsko društvo, 1985.

Privisak

Intervju s glavnim urednikom *Hrvatskih novin* Petrom Tyranom

Kuzmits: Kako je izgledao jedan djelatni tajedan urednika Hrvatskih novin u 2022. ljetu?

Tyran: [...] Moj tajedan počinje u srijedu jutro. Onda počinju nove novine. Utorak su gotove, po noći. [...] Moje prvo djelo je, kompjutor isprazniti od stvari, ke nisu potribne. Kreirati novi dokument. Znači, mi imamo jednu masku za novine.[...] U medjuvrimenu imamo tri nove urednike. [...] Subota, ča se mene tiče [...] je dan putovanja, takozvani *Tour de Burgenland*, a onda od sjevera do juga, od istoka do zapada. Moje područje, ako okružimo, ćemo reći, se počinje u Zagrebu, idemo gori do Brna. Od Brna idemo gori do Trnave, Bratislave, ... Budimpešta doli, Sambotel, pak onda opet prik u Gradišće. Tako izgleda ta veliki četverokut. To je takorekuć to područje, ke sam redovito pohađao. Tamo spadaju Gradišćanski Hrvati u najširjem pogledu. Oni ki su u današnjoj pokrajini Gradišća, ali isto ki su u pogranični prostori. [...] Ovo je u ljetu bilo prilično 55.000 km. [...] Čim već priredab je, tim već moremo pisati i tim imaju ljudi već za čitati i pogledati. Kao dokaz, kad sam počeo novinami, smo imali osam stranic, ja sam proširio na 40 stranic. Momentano idemo zbog tehničkih uzrokov najzad na 32 do 36 stranic. U tom se vidi sve. [...]

K: Kimi temami su se bavile Hrvatske novine u zadnji deseti ljeti?

T: [...] Cilj novin je, da se bavimo svimi svakodnevnimi pitanji današnjega društva, to znači ne hrvatskoga društva, nego uopće našega društva, jer uvjereni smo, pred svim ja, da sva područja svakodnevnoga života moramo pokriti hrvatskim jezikom. Jer samo onda taj jezik more ispuniti svoju socijalnu funkciju, a mi znamo iz znanstvenih istraživanj, ako jezik nima socijalnu funkciju [...], onda osiromaši, pak nestane. Moramo pokriti zato sva područja [...], naslov neka lovi pažnju štiteljev i [...] imamo komentar [...], glavni članak ili bilo kako nazivamo [...], onda idemo dalje na manjinsku politiku, onda idemo dalje na svitsku politiku, a onda jur dohadjaju različna područja [...] kot Domaći glasi. To su te najjednostavnije teme, domaći glasi o porodi pa o pokopi do domaći glasi, recimo jubileji. Nadalje su domaći glasi veća priredba ili manja priredba, od kazališnih igar do koncertov i do portretov. [...] Uz to imamo naravno i vjerske teme. Imamo dičje dvi stranice. Imamo životni stil. To znači, to su teme, ke nisu obavezno vezane uz hrvatsku temu od kih mislimo, da su interesantni za našu publiku. Ča se morebit more čitati kade drugdir, ali ne iz ovoga gledišća. Ovo nas razlikuje od drugih, da mi svenek iz našega gledišća izvještavamo. Mi bacimo posebno svitlo na to. Uz to imamo naravno šport i priredbe. Zadnja stranica je predvidjena za sliku tajedna, pak za ove male detalje: slika tajedna, vic, izreka tajedna, aforizam, poslovice, u medjuvrimenu jedan kutić, ki je posvećen jednoj osobi. To je sad najnovije. [...]

K: Na ki područji su se Hrvatske novine u zadnji deseti ljeti preminjile?

T: [...] U zadnji deseti ne toliko. [...] Počeo sam s jako uskim opsegom. To je naravno bilo pitanje suradnikov. Pak sam postepeno proširio sadržaj. To znači mi smo u momentu tako daleko, da pokrivamo sva ova područja, ka sam tebi pred tim rekao, ka se tiču našega svakodnevnoga života. To je naravno i seljačtvo, to su i cukroškari, to je i folklor, to su naravno i naši bali, to su naravno i crikvena dogadjanja. Manje svadje imamo isto. [...] Onda pokusimo biti nestranački. Ne da sad preuzimamo nečiju stran, nego da to pokušavamo objektivno obdjelati. A za subjektivne stvari imamo rubriku, to *Pišu nam*. Tote imaju ljudi šansu, svoje mišljenje izreći. Zapravo mi ne cenzuriramo. Toga nij. Ako je ča strašnoga, onda toga ne objavimo. [...] To je naravno jedan slalom, ali do sad smo u tom uspili, da smo mogli svoje reći, ali bez toga, da smo koga uvrijedili.

K: Ča su bile značajne promjene Hrvatskih novin pod Vašim uredništvom?

T: [...] Novine su pred tim pisale čuda politike i zemaljske politike. Onda je bilo urednikov, ki su to pisali, a ti svoj čas nisu išli po seli. Ti su kade sidili i su komentirali hrvatsku zemaljsku politiku. To sad isto djelamo, ali mi smo sada čuda širji.

K: Ča su plani za budućnost Hrvatskih novin?

T: Da ov standard držimo, da naravno i proširimo za svakodnevne teme, ako su nove teme, da te pokrivamo [...], da i mi smo u internetu [...], da i mi imamo i internet izdanje, djelom se pojavi ovo pred tiskanim [...], a ovdje ćemo biti i jači. Ali mi sigurno nećemo tiskane novine zaminjiti s virtualnima, dakle toga sam ja uvjeren. [...] Scripta manet – verba volant. Ča je napisano, ostane [...], a pred svim naša čitalačka publika je naučna i na konkretno, imati nešto u ruka, jer ljudi kanu nekada već puti štati novine. [...] Nimam empiričnoga iskustva, gdo ke socijalne mriže koristi [...], imamo *podcastov*, ča je jako dobro. [...] Pitanje je samo, je li ljudi sami sebe čitaju ili ča drugo čitaju. Pri novina imamo naravno cijeli spektar. [...] U novina će svaki sve najti. [...] Pitanje koliko *podcastov* ili *social media* se mora pogledati, da bi človik dostao široku sliku? [...]

K: Koliko ljet su Hrvatske novine imale stari oblik?

T: Oblik smo preminjili [...], da su novine bile tako črno-bijele i na relativno čemernijem papiru. Sad smo u medjuvrimeu prošli na bolji papir i zbog slik. [...] Pokidob imamo čuda slik i da slike neka budu u dobrom kvalitetu, smo se za malo bolji papir odlučili. Od črno-bijelih slik smo prošli na slike u farba. [...] Ja sam još na pisačem stroju pisao članke. [...] Cilj je, novine tako atraktivno načinjiti za šitelje, kot je moguće. To je svenek subjektivni posao. Onda smo odvisni od reakcije publike, odnosno čitateljev, a oblik i teme u novin moremo šerafiti, da bude bolje.

K: Koliko ljudi se je pretplatilo na Hrvatske novine i kako velika je naklada?

T: Ja mislim, da imamo 2500 pretplatnikov. [...] Naklada je 2500. [...]

K: Ako bi htio pročitati jedan znanstveni članak Hrvatskih novin iz ljeta 2010., kako bi to bilo moguće? Kako se obdržu članki Hrvatskih novin za buduće generacije?

T: Mi smo novine uspjeli (u)skenirati i su pristupne na medjunarodnoj mriži, *ANNO* se to zove. Ti znaš novine od 1921. do 2021. ljeta po natuknica ili po ljetu najti. Ti nećeš najti novine od 1910. do 1921. ljeta, to je bila još Madjarska, to smo momentano dali skenirati, to djela sveučilišće. [...] Pardon, ovo djela nacionalna biblioteka. [...]

K: Kako se financiraju i kako čedu se financirati Hrvatske novine?

T: Jedna tretina su vlastiti stroški, odnosno vlastiti dohotki, a dvi tretine subvencije. To je najkraća verzija. Duža verzija je prik pretplatnikov, prik inzeratov. To su ta vlastita sredstva, a drugo je Savezno kancelarstvo iz lonca za narodne grupe, a onda malo Hrvatska još, čisto malo, i malo još podupiranje štampe, to se tako skupa donese [...], jedna tretina, dvi tretine.

K: Kada i zač su se Hrvatske novine odlučile imati jednu webstranicu?

T: To smo se odlučili, kad je bila mogućnost, webstranice načinjiti. Pred tim toga nije bilo, a kada je došlo, to je grod tako, kad je prvi traktor došao, onda su si ljudi rad kupili prvi traktor. Tako smo i mi vidili, da je webstranica, pa smo to djelali, pa smo na početku novine dijelom prevadjali, ne samo hrvatski i nimški. [...] S tim smo bili prvi. To je bilo jur pred već od dvadeset ljet. S tim smo ali morali prestati, jer je to bilo financijski jako teško. Zato smo si mi webstranicu, kad mislimo, da je to potribno. [...]

K: Zač su se Hrvatske novine odlučile poiti na socijalne mriže?

T: Kad mislimo, da uz tiskano izdanje moramo mi to, jer imamo korisnike, ki samo socijalne mriže koristu, a da te opskrbimo, nudimo i njim novine, a to u digitalnom svitu. Ali ipak sam uvjeren, da će se tiskano izdanje nadalje održati. [...]

K: Kako se je zibralo, ke socijalne mriže ćedu se hasnovati?

T: To je jednostavno, ča je ovde, Face, Twitter, [...] Dijana Jurković kod Hrvatskih novin podvara socijalne medije. [...]

K: Lipa hvala za intervju!

T: Svenek rado!

Intervju s glavnim urednikom *novoga glasa* Konstantinom Vlašićem

Kuzmits: [...] *Mi svi znamo, da si ti glavni urednik novoga glasa. Zato te kanim pitati: Kako bi ti razložio jednomu strancu novi glas?*

Vlašić: [...] Ti si sad ta tip, ki je Hrvat i znamda po prvi put dojde na našu stranicu, pak se pita: Ča je ovo? Pak ne čisto razumi jezik, *also* najveći dio sigurno razumi. Hrvati čudakrat periferno znaju, ča su Gradišćanski Hrvati, pak da su oni manjina i da bi morali imati ki-ta medij, ki izajde na tom čudnom, starom jeziku. Ada to je i *novi glas*. Samo on se razlikuje od dnevnika ili od tajednika tim, da izajde online par puti u tajednu. Ali u principu tiskani format izajde kao časopis, tako stoji i na webstranici ili na našem *coveru*, ali zapravo je to magazin za Gradišćanske Hrvate. [...] Mi smo, kako bi rekao, *special interest magazin* za manjinsku scenu, djelamo ča to dvojezično, djelamo čudakrat kritično i opširno. To je, ja mislim to, ča mi djelamo. [...] Da, pak mi smo i jedan od, ćemo reći, mi smo unutar manjine sigurno ta medij, koga produciraju najmladji uredniki, grafičari, fotografi i tako dalje. Ja mislim, da mi imamo sigurno najmladju redakciju, iako smo jur stari. *Novi glas* se je rodio pod ovim imenom 1969. ljeta. Ada, na primjer u prisposdobi s nekimi drugimi austrijanskimi časopisi, smo mi zapravo stari. Starji neg je *Falter* ili isto stari kot *Profil*. [...]

K: *Ćemo reći, da ta stranac onda tako pita, da gdo izdava sad ta novi glas? Ča zastupa u svoji članki? Ti si jur spomenuo, kritično izvještava, ali kakove idejale ima novi glas?*

V: Ako bi počeo s tim, ja mislim, da to još i skupa visi, gdo izdava i ča zastupa. Ada, *novi glas* je časopis jednoga društva, ko se zove Hrvatski akademski klub, HAK, to je još zapravo isto dost staro društvo, ko ima sjedišće u Beču. [...] Ja mislim, tako od 70-tih se nalazi to društvo u *Schwindgasse-u*. A kad su počeli izdavati *novi glas*, je to bilo sigurno neki izazov, njega izdavati, kad tehnika nije bila kot danas. Duga ljeta nije bilo pinez za vako čega i subvencije su tek onda došle. Subvencije od strani Austrije su samo došle, kad se je ujedinalo na *Volksgruppenbeirat*, to je bilo va 90-ti ljeti. To znači od 69-tih do 90-tih je bilo sigurno zanimljivo, kako njega uopće izdavati. Urednice i uredniki su nekako bili involvirani u ovo društvo i su vidili potrebnost za ovakov časopis. Pa i onda kad je počeo s djelanjem, da su bili čudakrat jako kritični, da su čudakrat izvještavali točnije, a ja bi isto rekao, da je u njem neki duh mladine. Toga duha se dobro najde u tom časopisu i pelja do današnjega dana. [...] Razlika sada od 2022. ljeta je, da smo napravili iz jednoga časopisa, ki je četire pute u ljetu izašao, [...] da smo mi odlučili pojti časopisem novim putem. Da smo odlučili, imati stalni personal i online redakciju, ka producira za online svit sadržaje, ki su bez kakove pretplate za dostati. [...]

K: [...] *Gdo su bili uredniki novoga glasa?*

V: Ja ti sad ne morem točno odgovoriti, kad mi sami takovu listu ne peljamo. [...] Ja morem malo pokušavati dati par imen. Ali u principu je to bilo jako čuda ljudi. [...] Ja mislim, da je Jurica Csenar bio glavni urednik, kad ja mislim, da su i oni znamda tako malo, kot smo mi jednu dob, ki ima kada lazno i po tim odlučili, ki će sad preuzeti glavno uredništvo. [...] Onda, ja mislim u 80-ti ljeti, su bili Franjo Schruiff i Manfred Csenar glavni uredniki *novoga glasa*. [...] Ja pretpostavljam, da je bila Silvija Bucolić, odnosno sada Degendorfer, jednu dob, onda znamda Stefan Emrich je njega izdao i David Karall. Ja mislim, da je njega Michael Hirschler gvišno isto izdavao. A onda je počeo nekada Matthias Wagner izdavati. [...] Od 2020. ljeta skroz sam sigurno ja glavni urednik. [...]

K: *Kako se nastane glavni urednik novoga glasa? Kako izgleda urednički tim? Se je onde ča kroz ljeta preminjilo?*

V: Ja mislim, kad je Mathias čuo, da se ja študiram ili da sam se študirao novinarstvo, da si je on automatično mislio, to morem komu predati, ki se puti ili gdo ima velik interes na medijskoj sceni. Ja mislim, da je to preduvjet. [...] Samo kad se ti zanimaš za manjinu, ne znači, da se ti zanimaš za medije te manjine. [...]

K: *Ti si natuknuo isto rubrike kod novoga glasa. [...] Moje pitanje je, kakovimi temami se je bavio ili se još svenek bavi novi glas?*

V: [...] Ako si pogledamo, kako naše rubrike izgledaju, onda su jedan dio od tih rubrikov formati, to znači video- ili audioelementi, kotno *podcasti* ili teksti odredjenoj temi. Ovo je jedna razlika, ku imamo isto u rubrika, ča je moguće kroz online stranicu. Ja mislim, da su se rubrike znamda malo dalje razvile. Ja ne bi rekao, da smo svisno prestali o čemu pisati u zadnji ljeti. Znamda su neke nove rubrike došle cuj, kade si mi, kao urednički tim, isto mislimo, da se kanimo tim baviti. Ako mi unutar tima nimamo motivaciju se baviti jednom temom, znamda kad smo se jur toliko krat bavili njom, onda je nekako jasno, da smo tu temu već ili manje završili. Ja mislim, da smo znamda cuj došli nekim temam, povijesnim temam, kih je prije bilo malo ili ke u časopisu nisu bile tematizirane tako opširno. Spominjanje je znamda meni jako važno i mi imamo ljude, ki se tim bavu. [...] Ča moram isto reći, koč-toč idemo isto u političke analize nutar, kad imamo tu ćut, da je to važno. [...] Ili ako ča u internetu dobro funkcionira, kot kuhanje. U ta smir se neke stvari razvijaju, ke prže u časopisu nisu bile nutri. [...]

K: *Kako stojite gendranju? Zač je to za novi glas važno?*

V: [...] Mi imamo zapravo tako, kot u hrvatskom, ja mislim, to smo mi adaptirali na rodnoćutljiv jezik. Mi smo počeli s tim djelomično, kad smo se htili pitati, kako daleko to moreš realizirati u mediju i na našem jeziku, ki to do onda nije imao. [...] Ja bi rekao, da se to mora zeti u obzir, jer je to bila diskusija, ka se je peljala u cijelom medijskom diskurzu. Mi jezično nikoga ne kanimo isključiti. [...] Mi smo našli jedan put s kim smo mi već ili manje zadovoljni. [...] To je za nas isto jedan znak, kako ti cijeniš ljude, ki imaju jedan drugi spol, ki nije muški. [...] Ča se tiče toga korišćenja smo mi najviše napredovani medij. [...] U tom je puno već nutri nego jezik.

K: *Kako se financira novi glas?*

V: [...] Tisak je u zadnji 10 do 20 ljet bio skroz financiran. [...] Pitanje je naravno, gdo je za čega, ča se nekako kruži oko angažmana ili mora biti zato isto plaće. Onde se je ča u našem društvu dalje razvilo. [...] Ja mislim, ako ča počne biti posao ili kade je čuda truda nutri ili kaniš ti biti na jednoj profesionalnoj razini, onda moraš ti projti od neke mjere na to, da se ti skrbiš, da je ta posao dovoljno honoriran. [...] Mi smo plaće korigirali gori. Ako kaniš, da se gdo nekoliko misec dugo jednim djelom bavi, da se to i financira. [...] Naš budžet je narasao. [...] Jedna tretina dohotkov ide na perzonal, a ostalo je onda tisak, eksterni pisci, pošta. Najveći dio, 90 % od tih pinez dojde nuter kroz Kancelarstvo, kroz subvencije. Jedan mali dio kroz zemlju Gradišće [...], a onda imamo još mali dio reklame i abonementov. [...]

K: *Ke socijalne mriže koristite i od kada?*

V: [...] Mi smo od julija 2020. na *Twitter-u*. To je od znamda svih socijalnih mrižov ta, kade je najmanje Gradišćanskih Hrvatov za najti. Ipak se onde sastane polit-medijalni mjehur. Onde imaš neku vrst *publicity-a*. Velika razlika je kot *Twitter-a*, da tote zapravo samo članke nutar postavimo i gotovo. Slično je na *Facebook-u*, jer mi imamo ćut, da onde nije naša ciljna publika. Kanal na *Facebook-u* postoji jur od 2015. ljeta [...] Naša najveća pažnja ide direktno u *Instagram*, kade i mi pretvorimo članke na različne *postinge* i ti članki su skraćeni. Zato je nadležna naša *social media* menadžerica Elisabeth Šatović. Na *Instagram-u* smo od 2020. ljeta. [...]

K: *Kako sastavite vaše članke?*

V: Postuju različne aplikacije, ke su gratis, kimi se moru *Instagram* prinosi sami sastaviti. Mi koristimo jedan tool, ki se zove *CANVA*. [...]

K: *Kako se teme obdjelaju na socijalni mriža? [...]*

V: Mi sad jedan članak, kot je u punoj dužini, nećemo spraviti na *Instagram*. [...] To nikako nije predvidjeno, to si naši ljudi, ki kanu čitati cijeli članak, neka dojdou, ako je interesira, na našu webstranicu, pak si to pogledaju. Mi si ziberemo jednu sliku, ka neka transportira to. To je zapravo samo relevantno za *Instagram*. Ako ja na *Twitter-u* širim ili na *Facebook-u* širim, je to automatično *Cover* slika od članka, kot je to na našoj stranici. [...] Onda imamo i neke stvari, ke samo na *Instagram* dojdou, to znaju biti nekakovi *memes*, kade se šalimo. Kade jednostavno ne pravaš svakoj ideji cuj članak. Ja mislim, da je to isto važno za razumiti. Ako se baviš internetom, to je čega, ča je nekako važno. Pak da i znamda pažnju, ku ti imaš, ku ti dostaješ, moreš dalje odrediti, no ćemo sada reći, na druge kanale ili na druge prinose na *Instagram-u*, ki su *verlinkani* ili ke ti sam dalje *verlinkaš*, da ljudi dojdou na to. To je znamda isto još jedna vrst, kako ti moreš producirati sadržaje, bez da ti imaš članak na stranici. Tako da ti tvoju pažnju dalje pošalješ. [...]

K: *Ča razlikuje novi glas socijalne mriže od drugih stranic na socijalni mriža?*

V: Mi smo slični *FM4* stranici na socijalni mriža, ka je jako inovativna. [...] Kod nas je eksplicitno cilj informirati ljude, ki nimaju časopis *abonirano*. [...] Do neke mjere moramo mi biti pretkip za druge manjinske, odnosno omladinske ili mladinske produkte, medijske produkte, kako moreš ti biti mlad i postupati na *Instagram-u*, ako si dio manjine ili ako si ti manjina ili ako je tvoje društvo manjinsko. Ada i tote nije čuda pretkipov. Mi smo *happy* da moremo ovako djelati, kot je nam sada moguće, pak ja se ufam, da će si ipak par ljudi od nas ča odgledati, pak da nikada ne izgubiš svoju motivaciju i inspiraciju na ovom polju. [...]

K: *Zač misliš je važno, biti zastupan na socijalni mriža?*

V: Kad je onde jako čuda mladih ljudi, ki bi drugačije konzumirali sadržaje, ki nisu manjinski. Ti ljudi su jur onde, a ti moraš najti pute, kako je moreš dostignuti. Ako mi je ne dostignemo, onda se nećedu tim baviti. Pokidob su *so oder so* na ti platforma, *also* to će se i u budućnosti tako preminjiti, da će, ne znam, znamda *Facebook* neće biti relevantan za deset ljet i *Instagram* još puno manje i da ćedu svenek najti druge kanale, ki su sada trenutno zanimljivi. A ti moraš, ako kaniš ti dostignuti mlade ljude ili kaniš isto, da ljudi tebe vidu kroz čega, ča je moderno ili ča razumi suvremeni duh svita, moraš ti biti na ti platforma. Drugačije za neke ljude, za veliki dio ljudi, za veliku publiku, nisi relevantan. Sad tvrdo, ali ja bi tako formulirao.

K: *Lipa hvala Konstantin! Bi kanio još nešto dodati?*

V: Ja mislim, da sam pokusio sve reći, ča sam imao tako na misli.

K: *Onda lipa hvala Konstantin na razgovoru!*

V: Jako rado!

Anketa ispunjena od Dijane Jurković

Od kada su Hrvatske novine na socijalni mriža?

Instagram: 05.05.2021.

Facebook: 19.11.2010.

Twitter: 11.2010.

Instagram-kanal smo mi kot nove urednice utemeljile; Facebook i Twitter jur prije

Zač su se Hrvatske novine odlučile, pojt i na socijalne mriže?

Točne razloge ne znam. Kot sam pisala, se je to jur odlučilo (od odbora?) pred da smo mi počeli 2020. ljeta djelati za HN.

Kako se je izibralo, ke socijalne mriže ćedu se hasnovati?

Instagram smo mi onda predložile, jer je Instagram socijalna mriža na koj se najveć dogadja; za čuda ljudi, pred svim i mladinu, najveć korišćena socijalna mriža.

Za Facebook i Twitter ne morem dati odgovor, jer su to drugi odlučili odnosno izibrali, mi smo onda dostali samo pristupe, da bi se dalje krmili sa sadržajem.

Kako se sastavi jedna objava Hrvatskih novin na socijalni mriža?

Naslov odgovarajućega članka se vrže u naše šablone. Premisli se popratni tekst, moguće i odgovarajući hashtags. Post se dili na socijalnoj mriži.

Facebook-u i Twitter-u se dodaje i link.

Na Instagram-u se zvana toga dili posting u story s linkom.

Po mogućnosti se taggaju i odgovorajuće osobe/institucije/društva, ka su povezana s temom članka.

U veliki novina itd. je to obično posebna pozicija, ka se samo bavi ovimi pitanji. To kod HN nije slučaj. Zapravo bi se morala i stvoriti za svaku socijalnu mrižu poseban prilagodjen plan/kampanja i grafike/slike/itd., ali zato HN jednostavno falu resurse.

Će biti veća ponuda na socijalni mriža? (već postov, već Reelsov, već story-jov, ...)

Imamo novu kategoriju *Sluša se literatura*, kade se je sad počeo postati svaki tajedan jedan *Reel*; zvana toga redovito postamo *storys* priredbov, ke smo pohodili za HN, a u budućnosti kanimo na primjer i objaviti *DIYs*, ke načinimo za *Diču stran*.

Su Hrvatske novine objave samostalne? Je važno povezivanje svenek na webstranicu?

Zač?

Informiramo ljude sa slikom odnosno s popratnim tekstom o članku. U *Facebook-* i *Twitter-* *posti* dodamo i *link* webstranice, tako da si moru odgovarajući članak veljek i preštati.

Na *Instagramu* dilimo *link* u našoj *story* i vržemo uz to *link*.

Kako izgleda od početka do kraja djelo na jednoj objavi Hrvatskih novin? Čim se bavu objave?

Posti su HN-članki, galerije, kalendari, nagradne igre, *Reels*

Izlazu posti redovito? Postoji jedna šablona za jednu objavu Hrvatskih novin?

Svaki dan jedan posting (koč-toč i dva na dan ako je na primjer uprav kakova aktualna galerija)

Imamo različne šablone ke koristimo → minjaju se svaki put

Koliko ljudi vidi Hrvatske novine objave? Je li bi bilo moguće dostati podatke (Analytics) od svih socijalnih mrižov, ke koristu Hrvatske novine?

Prošli misec/4 tajedni:

<i>Instagram:</i>	Erreichte Konten	1.152
	Beitragsinteraktionen	631
	Konten, die interagiert haben	245
	Gesamtzahl der Follower	499

<i>Facebook:</i>	Beitragsreichweite	2.630
	Beitragsinteraktionen	1.103
	Reaktionen und Kommentare	393
	<i>Link Klicks</i>	498
	Gesamtzahl der Follower:	1.413
	Impressionen:	10.090

<i>Twitter:</i>	Gesamtzahl der Follower:	134
	Impressionen:	777
	Reaktionen	23
	<i>Link Klicks</i>	7

Grafischer prikaz socijalnih mriž *novoga glasa* iz 2022. ljeta

Zielgruppe

Aktuelle Zielgruppe

Potentielle Zielgruppe

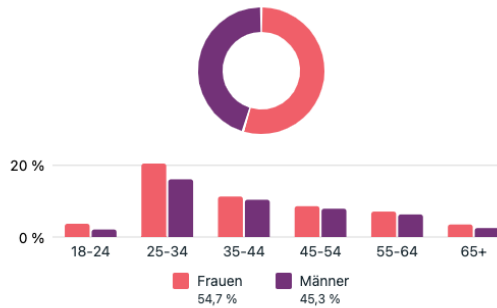
Follower der Facebook-Seite ①

610

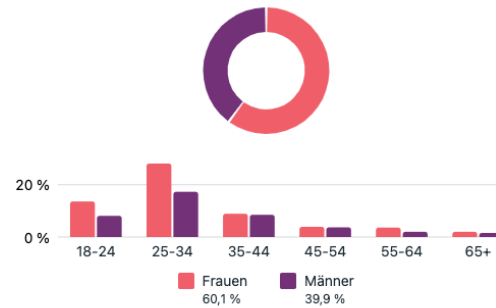
Instagram-Follower ①

926

Alter und Geschlecht ①

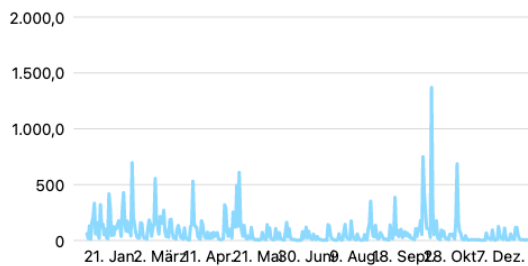
Alter und Geschlecht ①

Reichweite

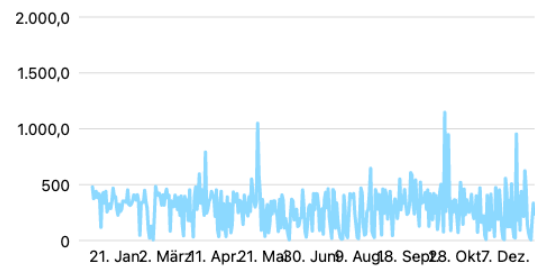
Reichweite der Facebook-Seite ①

7.103 ↓ 62,5%

Reichweite auf Instagram ①

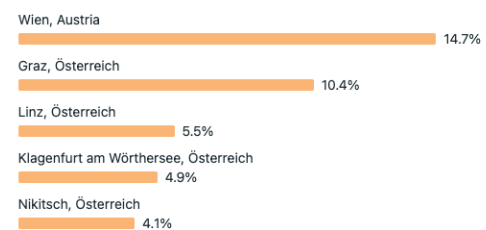
7.585 ↑ 65,3%

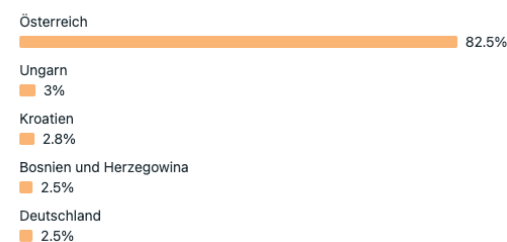
Top-Städte

Top-Städte

Top-Länder

Top-Länder

Selbstständigkeitserklärung

Name: Benjamin Ivan Kuzmits

Selbstständigkeitserklärung

Ich erkläre, dass ich diese vorwissenschaftliche Arbeit eigenständig angefertigt und nur die im Literaturverzeichnis angeführten Quellen und Hilfsmittel benutzt habe.

Eisenstadt, 25. November 2024

Unterschrift